

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ, 1866.

ΤΟΜΟΣ ΙΖ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 396.

ΠΕΡΙ ΦΥΛΑΚΩΝ.

(Ἀπηγγέθη ἐν τῷ Ἀθηναίῳ ὑπὸ τοῦ Κ. Π. Καλλιγᾶ.)

Ἐπιτόματοι Κύριοι καὶ Κυρίαί.

ΠΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΣ εἰς ἀκροατήριον, τὸ ὁποῖον περικαλλύνουσι προκαθήμεναι φιλομαθεῖς Κυρίαί, μετὰ δειλίας μὲν, ὅσης πρέπει ἐνώπιον αὐτοῦ, ἀλλὰ μὴ ἔχων λόγον ν' ἀποποιήθῃ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς δοθείσης ὑποσχέσεως, κατόπιν τοσούτων ἐπαξίως ὑπουργησάντων τὸ καθ' ἑαυτοὺς, ἐζήτησα θέμα δυνάμενον νὰ εὐρη ἤχῃ εἰς εὐαισθήτους καρδίας, καὶ μὴ ἀπομακρυνόμενον τοῦ συνήθους κύκλου τῆς καθ' ἡμέραν μελέτης.

Τοιοῦτον ἔκρινα τὸ περὶ φυλακῶν καὶ κατὰδικῶν, ὡς ἀναφερόμενον εἰς τάξιν ἀνθρώπων ἀξίων οἴκτου, εἴτε διὰ τὰ ἀμαρτήματα, εἰς ᾧ ἐξώκειλον, εἴτε διὰ τὰ παθήματα, εἰς ᾧ εἶναι πρὸς τιμωρίαν ἐκτεθειμένοι.

Δὲν προτίθεμαι ν' ἀναμιξῶ ζοφερὰ χρώματα, διὰ νὰ συνθέσω κατὰκλητικὴν εἰκόνα τῶν ἡμετέρων φυλακῶν, ἧτις δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παραστήσῃ τὴν πραγματικὴν ἀλήθειαν. Αὕτη πρόκειται ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν, καὶ παντὸς εὐαισθήτου ἀνθρώπου ταράττει τὴν καρδίαν.

Ὅστις ἐξ ἡμῶν μάλιστα εἶχεν εὐκαιρίαν νὰ ἐπισκεφθῇ τὰ Σωφρονιστήρια Κερκύρας καὶ Κεφαλληνίας, δὲν ἠδυνήθη βεβαίως νὰ μὴ ὑποκύψῃ εἰς τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν προκαλεῖ ἡ ἀντίθεσις συστήματος μεταχειριζομένου τὸν ἀνθρώπον ὡς ὄν λογικόν, παραβαλλομένου πρὸς τὰ ἡμέτερα καταγώγια, ἐντὸς τῶν ὁποίων ὁ ὅμοιος ἡμῶν ῥίπτεται ὡς ὄν οὐτιδανὸν καὶ ἀπόβλητον.

Ἀπέχω τοῦ νὰ ταράξω τὸν νοῦν ὑμῶν διὰ τῆς εἰκόνης τοῦ ἀλγεινοῦ καὶ ἀποτροπαίου τούτου θεάματος· δι' ἐλίγων ὅμως λέξεων, ὅσον ἔνεστι ἐκφραστικῶν, δύναμαι νὰ εἶπω περὶ τῶν φυλακῶν τούτων ὅτι, ἂν ὁ νομοθέτης προτίθεται νὰ ἐπαναγάγῃ τὸν ἀνθρώπον εἰς τὴν ἀρχικὴν ἀγριότητα πρὸ πάσης κοινωνίας, δὲν δύναται ἐπιτυχέστερον νὰ κατορθώσῃ τὸ σκοπούμενον, ὅσον διὰ τοιούτων εἰρηκτῶν.

Κατάδικοι συσσωρευόμενοι ἀναμιξ, ἐν στενῷ καὶ πνιγερῷ τόπῳ, ἐνθα οὐδεμία γίνεται φροντίς καθαρᾶς διαίτης, ἐν ἀδιαλείπτῳ ἀργίᾳ καὶ ἀπραξίᾳ βαττολογούντες ἀπὸ πρωῒας μέχρις ἑσπέρας, εἰς οὐδεμίαν ὑποβαλλόμενοι πνευματικὴν ἐπιμέλειαν, ὅλως παρημελημένοι, ἐνίοτε ἡμίγυμνοι καὶ κατεσκληκότες, ἀναμείνοντες

πήποτε μύχθων

χρῆ τέρμα τῶνδ' ἐπιτεῖλαι,

ὡς θηρία πρίοντες τοὺς ὀδόντας, διότι καὶ αὐτοὶ

ὁ στεναγμός ἐσθέθη ἐν τῇ ἀποσκληρύνσει τῆς καρδίας, ὅταν, εἴτε διὰ τοῦ πέρατος τῆς ποινῆς, εἴτε διὰ τῆς χάριτος, ἐπανέρχονται πάλιν εἰς τὴν κοινωνίαν, ποῖα αἰσθήματα φέρουν μεθ' ἐκυτῶν, ποῖας νοσερᾶς ὕλης ἐνεπλήσθησαν τοιαῦτα ἀκάθαρτα δοχεῖα ;

Ὅσονδήποτε αὐστηρὸν καὶ ἂν ἐπιζητώμεν νὰ καταστήσωμεν τὸν νόμον, ὅπως διὰ τῆς αὐστηρότητος καταθράσῃ τὰς βδελυρὰς διαθέσεις καὶ τὰς ἀνοσίους βροχὰς, τί ἄλλο ἀπεργάζεται ἐντούτοις, πλὴν νὰ καταστήσῃ τοὺς κακοὺς χειρόνας, καὶ νὰ διασκορπίσῃ εἰς τοὺς κύλους τῆς κοινωνίας τέρατα φρικωδέστερα, ἐκείνων ὅσα περὶ ἐλάθην.

Ἐπιτεινόντες οὕτω πως, πρὸς πλείονα ἐπιτυχίαν, τῶν ποινῶν τὸ μέτρον ἀπὸ βαθμοῦ εἰς βαθμόν, μετὰ χρίνος ἄλλου σημείου πιστεύομεν, ὅτι δυνάμεθα νὰ φθάσωμεν πλὴν αὐτῆς τῆς ἐξοντώσεως ;

Αὕτη ἡ ὑπερβολὴ δὲν ἀποδεικνύει τὸν πλημμελεῖ κτύπον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου περιστρύψεσθαι, ἀγνοοῦντες ὅτι, ἅμα ἐκλείπει ὁ ἠθικὸς λόγος μεταξὺ τιμωροῦντος καὶ τιμωρουμένου, ἡ ποινὴ εἶναι ὑλικὴ βία, οὐδὲν παράγουσα ἠθικὸν ἀποτέλεσμα ;

Ἄντι νὰ ἐξασθενήσῃ τὰς σκέψεις τούτας, αἰτινές εἶναι αὐτόδηλοι, προτιμότερον νομίζω νὰ ἐξιστορήσω κεφαλαίως, τί ἡ φιλόνησος μέριμνα περὶ τῶν τιμωρουμένων ἐπενόησε καὶ ἐδίδασκε, καὶ ποῖαν ἐπέφερε διόρθωσιν τοῦ ποινικοῦ συστήματος πρὸς ἀναχαίτισιν τοιαύτης βραβείου ἐξοντώσεως τοῦ ἀνθρώπου.

Εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαίότητα ἀνατρέχοντες οὐδὲν ἀπαντῶμεν δεικνόνον φιλόνησπον ὑπὲρ τῶν καταδικῶν φροντίδα, οὕτε κατὰ τὸ πνεῦμα ἐκείνου τοῦ πολιτισμοῦ, ὅσον εἶχε σκοπὸν τὸ καλὸν κάγαθόν, ἦτο τοιοῦτό τι ἐνδεχόμενον· διότι κατὰ τὰς ἰδέας τῶν ἀρχαίων ὁ κατάδικος ἦτο ἄτιμος καὶ ὡς τοιοῦτος εἴρηγο τῆς ἀγορᾶς καὶ τῶν ἱερῶν, ὥστε μὴ ἀδικούμενος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν δύνασθαι δίκην λαβεῖν.

Ἄν κατὰ τὰ μεγάλα Παναθηναῖα ἀπελύοντο οἱ δι' ἐλαφρὰ πκαίματα δεδεμένοι, ἡ ἰδέα τῆς χάριτος ἦτο ξένη εἰς τὸν ἀρχαῖον πολιτισμόν, καὶ μόνον ἕνεκα μεγάλων πολιτικῶν μεταβολῶν διὰ νόμου ἐδίδετο ἡ ἀμνηστεία ὑπὲρ τῆς νικώσης μερίδος.

Οὐδεμίαν ὅμως σημασίαν ἔχει ἡ συμπάθεια τῶν φίλων ὑπὲρ τῶν ἐξοστρακισθέντων ὑπὸ τῶν πατριῶν, κατὰ τὴν εὐμετάβλητον φορὰν τῆς γνώμης τοῦ ἀστάτου λαοῦ.

Οἱ κατάδικοι ἦσαν δεδεμένοι εἰς Αἴθνας ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἑνδεκα, καὶ ἐνθυμούμεθα τὴν περιπαθῆ σκηνὴν ἐν Φαίδωνι τοῦ Πλάτωνος, ὅτε πρῶτοί οἱ ἐταῖροί ἐπεσκέφθησαν τὸν Σωκράτη, καθ' ἣν ἡμέραν ἔπιε τὸ κώνειον. Πόσον ἀφελῶς παριστάνει ὁ Πλάτων τὸν Σωκράτη τρίβοντα τὸν πόδα ἅμα

λυθέντων τῶν δεσμῶν καὶ, ὡς ἂν ἦτο λόγος περὶ ἄλλου ἀνθρώπου, ἐπιφέροντα τὴν παρκαθήρησιν, ὅτι ἡ ἀλγηδὼν τρέπεται εἰς ἡδονήν. *Ἐπειδὴ ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ἦν ἐν τῷ σκέλει πρότερον τὸ ἀλγεῖν, ἔκειν δὴ φαίνεται ἐπακολουθεῖν τὸ ἡδῦ.*

Πλείονα ἴσως γινώσκουμεν περὶ τῶν Ῥωμαίων.

Ὁ Κικέρων, ὡς ἔγγιστα 70 ἔτη πρὸ Χριστοῦ, περὶ ἄλλων πολλῶν κατηγορῶν τὸν Βέρρην, ἰδοῦ πῶς ἀπεικονίζει τὸ ὑπὸ τὴν διοίκησιν αὐτοῦ ἐν Σικελίᾳ δεσποτικόν.

Ἄμα οἱ κατάδικοι βληθοῦν εἰς τὸ δεσποτικόν, ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς γονεῖς νὰ ἴδουν αὐτοὺς, ἢ νὰ φέρουν τροφὰς, ἢ ἐνδύματα. Αὐτοὶ οἱ γονεῖς, τοὺς ὁποίους βλέπετε (λέγει ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς δικαστὰς), ἐκάθητο πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ δεσποτικῆ καὶ αἱ μὲτέρες διενυκτέρευον, οὐδὲν δὲ ἄλλο ἰκέτευον, πλὴν ν' ἀκούσουν τὴν τελευταίαν πνοὴν τῶν ἰδίων τέκνων. Περὶ ἦτο ὁ δεσποτικὸς καὶ ὁ δήμιος. Εἰς πάντας ἐνέπνευε φόβον καὶ τρόμον ὁ βασιλεὺς Σέστιος, δι' ἃν πᾶς στεναγμός καὶ πᾶσα ὀδύνη ὑπέσχετο βέβαιον κέρδος. Τόσα ἐλάμβανε διὰ τὰ ἐπιτρέψῃ τὴν εἴσοδον, τόσα διὰ τὰ συγχωρήσῃ εἰσαγωγὴν τροφῆς, καὶ οὐδὲς ἤρνετο τὰ ζητούμενα. Τί προσφέρεις, διὰ νὰ θανατώσω τὸν υἱόν σου διὰ τῆς πρώτης πληγῆς τοῦ πελέκεως ; τί διὰ νὰ μὴ ὑποστῇ μακρὰς ὀδύνας ;

Ἄν εἶναι ταῦτα ῥητορικαὶ ὑπερβολαὶ, παραβαλλόμενα πρὸς ὅσα ἔγραψεν ὁ ἀκριβολόγος Σαλλούστιος 7 ἔτη μετὰ ταῦτα, ὁμιλῶν περὶ τοῦ κυριωτέρου δεσποτικῆ τῆς Ῥώμης. Ἐν τῷ δεσποτικῷ τούτῳ, τῷ καλουμένῳ Τουλλιανῷ, ὑπάρχει χώρος, πρὸς ἀριστερὰν δώδεκα πόδας ὑπὸ τὴν γῆν. Κύκλω ὑφῴνται τοῖχοι καὶ ἄνωθεν θόλοι ἐκ λίθου, ὥστε τὸ πᾶν ἐν αὐτῷ εἶναι σκότος, βρυσάριον, δυσωδία καὶ τρόμος.

Καὶ σήμερον ἔτι ὁ περιηγητὴς, παρὰ τὴν ἀρχαίαν ἀγορὰν ἐν Ῥώμῃ, ἐπισκέπτεται τὸ δεσποτικόν, ἕνα ἐκρατοῦντο οἱ κορυφαῖοι τῶν Ἀποστόλων, τοιοῦτον, οἷον περιγράφει ὁ Σαλλούστιος καὶ ἔτι φοβερώτερον, διότι οὐδὲ κλίμαξ ὑπῆρχεν, ἀλλ' ἄνωθεν διὰ σχοίνου κατεβιβάζοντο οἱ δέσμιοι εἰς φρέαρ λελαξευμένον ἐν τῷ βράχῳ, μεθ' ἐπετίθετο τὸ πῶμα.

Ἄλλὰ τὰ ῥήματα τοῦ Εὐαγγελίου, τὰ ὅποια οἱ ἐν τῷ δεσποτικῷ τούτῳ καθειρθέντες κορυφαῖοι τῶν Ἀποστόλων ἤλθον νὰ διδάξουν τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, ἔμελλον νὰ μεταβάλλουν τὰ πάντα ἐν τῷ κόσμῳ καὶ πρὸ παντὸς ἄλλου τὸ ἀνθρώπινον φρόνημα.

Ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ θέλει εἰπεῖ πρὸς τοὺς ἐκ δεξιῶν· *Ἐπεὶ γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με· ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετέ πρὸς με.*

Πόσον ἤχησαν οἱ λόγοι οὗτοι εἰς τὰς καρδίας τῶν πρώτων χριστιανῶν μαθήσαντες παρ' ἀψευδοῦς ὡς πρὸς τοῦτο μάρτυρος, τοῦ σαρκαστοῦ ἐκείνου, ὅστις τὰ πάντα ἐξεμυκθήρισε, καὶ ὅσα ἐνόησε καὶ ὅσα δὲν ἐνόησεν, ὅπως καὶ τὸν χριστιανισμόν. Ὁ Λουκιανὸς, ἐν τῷ περὶ τῆς Πιρεργίνου τελευτῆς, ἐξιστορῶν τὸν βίον καὶ τὰς μετατροπὰς τοῦ ὀνομαζομένου παρ' αὐτοῦ Πρωτεύως, ὅστις καὶ τὸν χριστιανισμόν ἤσπασθη, διηγῆται, πόσον συνεταράχθησαν οἱ ἀδελφοὶ χριστιανοὶ, ὅτε ἔκεκε αὐτῶν ἐβλήθη εἰς τὸ δεσποτικόν, καὶ πῶς ἐκίνησαν πάντα λίθον πρὸς ἀπολύτρωσιν αὐτοῦ.

« Καὶ ἔνθεν μὲν εὐθύς ἦν ὄρεξιν παρὰ τῷ δεσποτικῷ περιμένοντα γραῖδικα, χήρας τινὰς καὶ παιδία ὀρφανὰ, οἱ δὲ ἐν τέλει αὐτῶν (δηλ. οἱ πρεσβύτεροι) καὶ συνεκάθεινον ἐνδον μετ' αὐτοῦ, διαφθείροντες τοὺς δεσποτικὰς· εἴτε δεικνὰ ποικίλα εἰσεκομίζετο (ὅ ἐστὶν αἱ ἀγάπαι), καὶ λόγοι ἱεροὶ αὐτῶν ἐλέγοντο· καὶ μὴν τῶν ἐν Ἀσίᾳ πόλεων ἐστὶν ὧν ἦκόν τινες τῶν χριστιανῶν στελλόντων ἀπὸ τοῦ κοινού, βοηθήσαντες καὶ ξυναγορεύοντες καὶ παραμυθησόμενοι τὸν ἄνδρα· ἀμήχανον δέ τι τὸ τάχος ἐπιδεικνυνται, ἐπειδὴν τι τοιοῦτον γένηται δημόσιον. »

Ἐκπληξιν ἔφερον εἰς τοὺς ἐθνικοὺς ἡ ταχύτης τῶν ἐράνων καὶ ἡ ἀφρονία, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὀβολοῦ τῆς χήρας !

Ἐκ τῶν Πράξεων καὶ τῶν ἐπιστολῶν τῶν Ἀποστόλων γινώσκουμεν, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ἐκράτησαν αἱ τοιαῦται χρηματικαὶ λογίαι πρὸς περιθάλψιν τῶν πασχόντων, καὶ μάλιστα ἐν Ἱερουσαλὴμ. Περὶ τῆς διακομῆς καὶ διαχειρίσεως τῶν ἐράνων ἐφρόντιζον ἰδίως οἱ διάκονοι καὶ αἱ διακόνισσαι, καὶ διὰ τοῦτο ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων ἀναγινώσκουμεν « *εἰς διακομίαν πέμψαι τοῖς κατοικοῦσιν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ.* »

Πόσον ἀκάματοι ἦσαν εἰς τὴν φροντίδα ταύτην οἱ διάκονοι βλέπομεν ἐν μαρτυρολογίᾳ τῆς Πιρπειτοῦς, ἀπαχθείσης εἰς τὸ δεσποτικόν ἐν Ῥώμῃ, ἐν ἔτει 202, ἕνα αὕτη λέγει·

« Νέα κατέλαβέ με φροντίς ἕνεκα τοῦ βρέφους μου, ὅτε μ' ἐπεσκέφθησαν οἱ διάκονοι Τέρτιος καὶ Πομπώνιος, ὧν εἶν τὸ ὄνομα κῆρυγμα καὶ μετ' ἐπιτρέψαν, λαβόντες ἐπὶ ἀμοιβῆς τὴν ἀδειαν συνδιαλέξεως ἐν δωματίῳ ἀνωτέρῳ τοῦ δεσποτικῆ. Τὸ θηλάζον βρέφος μου δὲν εὗρσκε πλέον τροφὴν. Ἄλγουςα δι' αὐτὸ πολλὰ ἔλεγον εἰς τὴν μητέρα μου, καὶ τὸν ἀδελφὸν παρηγόρουσαν καὶ εἰς ἀμφοτέρους πολλὰ παρηγόρευον διὰ τὸν υἱόν μου. Ἀλλ' ὅσον ἔβλεπον αὐτοὺς θλιβομένους δι' ἐμὲ, ἠΐξανεν ἡ θλίψις μου. Πολλὰς ἔτι ἐταλαιπωρήθηκα ἡμέρας, μεχρῆσα μ' ἐδόθη ὁ υἱός μου καὶ ἐκτοτε ἀνέβρωσα, μὴ τηκομένη ὑπὸ τῆς περὶ αὐτὸν μερίμνης, ὥστε τὸ

δεσποτικῆ μ' ἐφάνη ὡς ἀνάκτορον, τὸ ὁποῖον δὲν πύχον μὲν πλέον νὰ μεταλλάξω. »

Ἐν τοιαύταις καρδίαις διέλαμπε τὸ μέγεθος τοῦ χριστιανισμοῦ, καὶ διὰ τοιούτων φωτεινῶν παραδειγμάτων ἐκινήθη ἡ ἀνθρώπινη σκληροκαρδία.

Μὴ νομίζωμεν ἐν τούτοις ὅτι κατώτερος ἦτο ὁ ζήλος τῶν διακόνισσων. Ὁ σοφιστὴς *Αἰθάνιος*, ὅστις ἦτο πολέμιος τοῦ χριστιανισμοῦ, ἐν τῷ ἀπαγγελθέντι πρὸς τὸν Μ. Θεοδοσίον λόγῳ, ἐν ἔτει 380, περὶ τῶν δεσποτικῶν, διὰ πολλοὺς λόγους ἀξιοπεριέργω, διὰ ν' ἀπεικονίσῃ τὴν ἄκραν τῶν δεσποτικῶν αἰσχροκέρδειαν, παριστάνει αὐτοὺς λέγοντας πρὸς τοὺς στεναζόντας ἐν δεσμοῖς, ἀλλ' οὐδὲν ἔχοντες νὰ προσφέρουν, « *διατί οὐ καλεῖς διὰ τῶν ἐξόντων γυναῖκα δεῦρο τῶν ἐπὶ φιλονηστικῆ φιλοτιμουμένων (δηλ. διακόνισσαν), εἴτ' αὐτῆς πρὸς τὰ γόνατα προσπεσῶν, πείθεις προσαιτούσαν ἄγειν τί σοι ;* »

Ἡ ἐν κειρῷ τῆς καταδρομῆς ἀναπτυχθεῖσα φιλονηστικὴ ὑπὲρ τῶν ἐν δεσμοῖς ἦτο ἀκαμμία, ὅτε ὁ Μ. Κωνσταντῖνος ἔθεσε τὸν θρόνον τῶν Καισάρων ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ χριστιανισμοῦ.

Φιλοτιμούμενος ὁ πρῶτος οὗτος χριστιανὸς Ἀυτοκράτωρ νὰ εἰσάξῃ τὸ πνεῦμα τῶν θεῶν δογματικῶν εἰς τὴν νομοθεσίαν, πολλὰς ἐξέδωκε διατάξεις ἀφορώσας τοὺς ἐν δεσμοῖς, τὰς ὁποίας καὶ ὁ Θεοδόσιος κατέστρωσεν ἐν Κώδικι, καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς δὲν παρέλειψεν, ἐν μέρει δὲ καὶ ἐν τοῖς Βασιλικῆς, ἐπὶ Βασιλείου καὶ Λέοντος, εὐρίσκουμεν.

Πολλὰ ἐν ταῖς διατάξεσι ταύταις παραγγέλλονται εἰς τοὺς δικαστὰς περὶ ταχεῖας ἐκδικάσεως, περὶ διαχωρίσεως τῶν φύλων ἐν τοῖς δεσποτικῆς, περὶ καθαρῆς διαίτης καὶ τροφῆς, περὶ ἐπιτηρίσεως τῶν προΐσταμένων. Πρὸς τοῦτο ὀφείλουσαν οἱ δικασταὶ νὰ ἐπισκέπτονται τὰ δεσποτικῆ κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν, ζητοῦντες τὴν προστασίαν τῶν κρατουμένων, καὶ ἐρωτῶντες αὐτοὺς ἂν λαμβάνουν τὰ νενομισμένα.

Καὶ οἱ Ἐπίσκοποι προσκαλοῦνται κατὰ Τετράδα καὶ Πεντακυσίην, νὰ ἐπισκέπτονται τὰς φυλακάς, ἐξετάζοντες ἕκαστον, διατί ἐνεβλήθη, καὶ διὰ τὴν ἔχθρη τῶν ἀρχόντων, ὅταν βραδύνη ἡ ἐκδικάσις τῶν ὑποδικῶν, δυνάμενοι νὰ μνησθῶν εἰς τὸν βασιλέα.

Ἡ γενικὴ παρακμὴ, ἣτις κατέλαβε τὴν χριστιανικὴν κοινωνίαν, κινδυνεύουσαν ἐκ τῶν βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν, ἐμάρανεν πᾶσαν δύναμιν.

Ἄν εἶναι δίκαιον ἐν τούτοις νὰ μεμφθῶμεν τοὺς Βυζαντινοὺς Ἀυτοκράτορας, ἂν οὐδὲν ἔπραξαν, ἀναλογίζόμενοι ὅτι τοῦ Λουδοβίκου ΙΑ', καθ' ἣν ἑκλήθη ὁ ΙΖ' αἰὼν, αὐτὸς ὁ αἰὼν τῶν γλαφυρῶν τρόπων καὶ τῆς εὐγενοῦς κομψότητος μετὰ μεγαλείου καὶ δόξης, οὐδὲν ἄλλο ἀπομνημονεύει ἡ ἱστορία περὶ

τοιαύτης ὄντως βασιλικῆς μερίμνης, ἣ ὅτι ἐν ἔτει 1670, διέταξεν, ὅτι ἡ ἐπίσκεψις τῶν φυλακῶν δὲν ἀπόκειται εἰς μόνους τοὺς Εἰσαγγελεῖς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Ἐπισκόπους, συμφώνως πρὸς τὴν τελευταίαν διάταξιν τοῦ Κώδικος de custodia reorum (δπλ. τοῦ M. Κωνσταντίνου), dont l'original est en grec et qui a été traduite en latin.

Πολλοὶ τῶν ἄλλων παρῆλθον αἰῶνες μεχρὶ τοῦ ὅ χρονιστικισμοῦ ὑποτάξιν εἰς τὸ πνεῦμα τῆς φιλάνθρωπι- πίας τὰς νέας κοινωνίας, ὅσαι ἀνευλόγησαν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἀρχαίου κόσμου.

Οὐχ ἤττον ἡ φιλάνθρωπος γνώμη ὑποκρίνεται καὶ ἐν αὐτῇ τῷ μεσαιῶνι, ἰδίως ἐν ταῖς ἰταλικαῖς πόλεσιν, ὅπου ἀπαντῶμεν μεταξὺ ἄλλων ἀρχαῖς αἰρετάς, ἐχούσας τὴν περὶ τῶν ἐν δεσμοῖς φροντίδα (Protettori, avvocati de poveri carcerati — Congregatio Protectorum carceratorum — Confraternità della Misericordia — Confréries de la Misericorde ἐν Λουγδούνῃ).

Καὶ ἐν τῇ θεοκρατομένῃ Ρώμῃ δὲν ἐξέλιπε τὸ ἔθος τῆς ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων ἐπισκέψεως τῶν φυλακῶν — Visite graziose.

Ἀλλ' ὅσον βραδύτερον ἀνέλαμψεν αἱ φιλάνθρωπικαὶ ἰδέαι, ἐπὶ τοσοῦτον δραστηκώτερον προέβησαν φωτίζουσαι τὸ κοινὸν πνεῦμα.

Ἄξιοσημείωτον εἶναι ὅτι ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ δὲ σπάνιοι ἄνδρες διὰ τὸ ἀκάματον τοῦ ζήλου ἐκ τοῦ αὐτοῦ σχεδὸν παθήματος ἔλαβον τὸ ἐνδόξιμον πρὸς ἐπιχείρησιν ἀποτελεσματικοῦ κηρύγματος, τὸ ὁποῖον θέλει παραμένει ἀνεξέλιπτον ἐν τῇ μνήμῃ τῆς εὐγνώμονος ἀνθρωπότητος.

Ὁ μὲν Ἅγιος Βικέντιος τοῦ Παύλου (S^t. Vincent de Paul) κατὰ τὸν 17^{ον} αἰῶνα, μέλις ἐφηβος συλληφθεὶς ὑπὸ πειρατῶν καὶ μεταχθεὶς εἰς Ἀλγερίαν, πολλὰ ἐκεῖ ἐπραξεν, αἰχμαλώτος ὢν, ὑπὲρ τῶν κοινῶν τῆς ἀτυχίας, λυτρωθεὶς δὲ κατηνάλωσε τὸν βίον εἰς περιθαλψίν τῶν ἐν Ἀφρικῇ ταλαιπωρουμένων χριστιανῶν καὶ ἀπάντων τῶν ἐν δεσμοῖς διατελούντων ἐν Γαλλίᾳ. Ἐν Ἀγγλίᾳ δὲ ὁ Χοθάρδος (Howard) αἰχμαλωτισθεὶς ἐν ἔτει 1756 πρὸς τῶν Γάλλων, κατὰ τὸ δήμενον διάστημα τῆς αἰχμαλωσίας συνέλεξε πλείστας πληροφορίας, αἵτινες κατόπιν ἐχορησίμωσαν εἰς παραστάσεις τῆς Ἀγγλ. Κυβερνήσεως πρὸς τὴν Γαλλικὴν, διὰ νὰ μετριάσῃ αὐτὴ τὴν πρὸς αἰχμαλώτους ἀπανθρωπίαν.

Ἐκτοτε ἐστρεψεν ὁ Χοθάρδος τὴν προσοχὴν πρὸς τοὺς ἐν ταῖς φυλακαῖς κρατούμενους, τὰ πάνδεινα πάσχοντες, καὶ σπουδαίως ἐνησχολήθη περὶ τῆς τύχης αὐτῶν.

Σχεδὸν κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἐν Μεδιολάνοις ὁ Βεκκαρίας ἐξέδιδε τὸ περὶ ἀδικημάτων καὶ ποινῶν φιλοσοφικὸν πόνημα, τὸ ὁποῖον

διὰ τῆς γλαυρότητας καὶ τὸ περιπαθὲς τοῦ λόγου ἐμελλε νὰ μεταλλάξῃ τὰς ἰδέας καὶ τῶν λαῶν καὶ τῶν ἡγεμόνων περὶ ποινικοῦ δικαίου, κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ὁ Χοθάρδος πρακτικώτερον ἐπελήφθη τοῦ θέματος.

Ἐξετάσας τὰς αἰτίας τῶν ἐν ταῖς εἰρηκαῖς ἐπιπολαζόντων πυρετῶν καὶ περιελθὼν τὰς πλείστας τῆς Ἀγγλίας, ἐδῶκε τοιαύτας φωτεινὰς πληροφορίας εἰς τὸ ἀγγλικὸν Κοινοβούλιον, ὥστε ἐψηφίσθησαν εἰς αὐτὸν εὐχαριστίαι.

Ἡ καλὴ δεξιότης τῶν γενομένων παραστάσεων ἐνεθάρρυνε τὸν Χοθάρδον πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν φυλακῶν ἄλλων ἐπικρατειῶν ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Ἠπείρῃ, Γαλλίας, Ὀλλανδίας, Γερμανίας καὶ Ἑλβετίας.

Εἶναι ἀπερίγραπτος ὁ ἐνθουσιασμός, τὸν ὁποῖον ἐξήγειρε τὸ σύγγραμμά, ὅπερ ἐξέδωκεν ἐν ἔτει 1777, ἐκθέτων τὴν κατάστασιν τῶν φυλακῶν ὅλων τῶν ἐπικρατειῶν, ὅσας ἐπεσκέφθη καὶ τί ἐν ἑκάστη ἀπάντησε διὰ τοῦτο δὲ ἐν βραχεί μετεφράσθη εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας.

Ὅσα οἱ φιλοσοφοῦντες διὰ γενικῶν καὶ ἀφηρημένων αἰτιῶσεων κατήγγελλον ὡς τεκμήριον βερθεροῦ τυραννίας, καταδεικνύοντο καὶ ἐμπράκτως ὡς ὑπαρκτά, καὶ αἱ νομιζόμενα ὑπερβολαὶ φιλάνθρωπου φρονήματος ὑποδεέστεραι τῆς ἀληθείας.

Ἐπὶ τοιοῦτου προεβλήματος μικρὸν δύνανται τὸ φιλάνθρωπον αἴσθημα, ἀλλ' ἀποτελεσματικὰ προσδοκᾷ ἐκ τῆς πρακτικῆς ἐφαρμογῆς.

Εἰς ταύτην κατέβηκεν ὁ Χοθάρδος συμπράξει καὶ τοῦ δικαστοῦ Βλάκστον, τοῦ Πικινιανοῦ τῆς Ἀγγλίας τοιαύτην δὲ εἶχε πρὸς αὐτοὺς ὑπόληψιν τὸ ἀγγλικὸν Κοινοβούλιον, ὥστε ἐν ἔτει 1779 ἐψηφίσε τὸν πρῶτον περὶ Σωφρονιστηρίων νόμον, φιλοσοφηθέντα πρὸς αὐτῶν.

Τὰ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ νόμου ἀνετέθησαν εἰς τριμελὲς δισύμβουλον, εἰς τὸν συμπεριελήθη καὶ ὁ Χοθάρδος. Ὁ ἄκρος ζήλος ὅμως τῶν μελῶν ἐφερον εἰς κίνδυνον τὸ ἔργον, διότι ἕκαστος αὐτῶν, ἰδίαν ἔχων γνώμην περὶ τοῦ καταλληλοτέρου τρόπου πρὸς ἀνέγερσιν Σωφρονιστηρίου, καὶ φιλοτιμούμενος μὴ ἀποτύχῃ ὁ σκοπὸς, ἦτον ἀνένδοτος. Ὁ Χοθάρδος ἔκρινε προτιμώτερον νὰ παραιτηθῇ, καὶ τὸ παράδειγμα τούτου ἐμμήθησαν οἱ λοιποὶ. Ἰπὸ νέων ὅμως δισύμβουλον ἐν ἔτει 1791 ἰδρύθη ἐν Γλοκεστρίᾳ τὸ πρῶτον Σωφρονιστήριον.

Ἡ ἀνοικοδόμησις αὐτοῦ ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τῶν σπουδαίων ἀνδρῶν, καὶ πολλὴν ἔδωκεν ὕλην εἰς τοὺς ἐνασχολούμενους εἰς ἀνεύρεσιν τῆς καταλληλοτέρης διαθέσεως τοιοῦτων ποινικῶν ἰδρυμάτων. Πλέον τῶν ἄλλων ἐπροξένησε κράτον ἢ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν *Πανοπητικὸν* παραγκτεῖται τοῦ τοσοῦτον γνωστοῦ Βενθάμου, ἐν ἔτει 1794.

Τὸ Κοινοβούλιον, ἐν ᾧ παρεκάθητο ὁ τοσοῦτον διακρινθεὶς διὰ τῶν λόγων τοῦ ὑπὲρ καταργήσεως τῆς σωματεμπορίας Βιλμπερφόρδος, ἔσπευσε πάρυτα νὰ ψηφίσῃ ὅτι ἀναγκαῖον πρὸς κατασκευὴν τοιοῦτου πανοπτικοῦ σωφρονιστηρίου· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν, καθ' ἣν συνέπραξε καὶ ὁ Βενθάμος, ἀπεδείχθη τὸ ἀνεφάρμοστον τοῦ σχεδίου αὐτοῦ.

Τοιαύτη ὑπῆρξε σχεδὸν ἡ τύχη ὅλου τοῦ θεωρητικοῦ συστήματος τοῦ παραδόξου τούτου ἀνδρός, ὅστις τὰ πάντα ἀνάγων εἰς τὸ ωφέλιμον καὶ οὐδὲν ἄλλο κρίνων ἄξιον λόγου, περιπίπτει εἰς ἰδιοτροπίους ὑπολογισμούς, οἵτινες στεροῦνται πραγματικῶν βάσεων· διότι τὸ ἑκάστοτε δι' ἕκαστον καὶ τὸ κοινὸς ωφέλιμον εἶναι ὅλως ἀσύμπτωτα.

Ἐντοσοῦτω ὁ Χοθάρδος, ζητῶν νέον στάδιον ἄθλων ὑπὲρ τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος, ἐγκατέλιπε τὴν Ἀγγλίαν καὶ πολλὰ συντελέσας ἐν Κερσῶνι πρὸς ἀνδροῦν λοιμοκαθαρητῶν καὶ νοσοκομείων πρὸς περιστολὴν τῆς μαστιζούσης τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία πανώλους, κατέλυσε ἐκεῖ τὸν βίον, συνεπιέξων τῶν ἀτρήτων αὐτοῦ μόχθων ἐν ἔτει 1790. Ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος, ὅστις ἐγνώριζε νὰ ἐκτιμᾷ τοὺς ἐργαζομένους ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος, ἀνήγειρεν εἰς αὐτὸν ἀξιοπρεπεῖς μνημείον ἐν ἔτει 1819.

Ἐν Ἀγγλίᾳ ἐντοῦτοις εὗρηκε διαδόχους ἀξίους πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ ἐγκαταλειφθέντος ἔργου, τὸν λόρδον Ἐδλάνδον (Eden καὶ κατόπιν Lord Aukland), τὸν Νέιλδον (Neild), τὸν Σαμουήλ Ρομιλλὸν (Samuel Romilly), τὸν Θωμᾶν Βούξτων (Thomas Fowell Buxton), τὸν Θωμᾶν Ἄλλανον (Thomas Allan) τὸν Σαμουήλ Χοάρν (Samuel Hoar) πρόεδρον τῆς περὶ φυλακῶν ἔταιρίας, τὸν Ἰάκωβον Μανκίντοξ (James Mankintosh) καὶ τόσους ἄλλους, τοὺς ὁποίους μὲ εἶναι ἀδύνατον νὰ ὀνομάσω ὅλους μέχρι τοῦ Ροθέρτου Πήλ, τὰ μέγιστα συντελέσαντος διὰ νέου νομοθετήματος· οὗτα ἔμειναν κατώτεροι αὐτῶν ὁ λόρδος Ἰωάννης Ρώσσελ καὶ ὁ Οὐίλιέλμος Κραφφόρτς (William Crawford), ἀποσταλαὶ εἰς Ἀμερικὴν πρὸς ἀκριβεστέραν μελέτην.

Τὰ κυριώτερα θέματα, εἰς ἃ ἐνησχολήθησαν, ὑπῆρξαν ἡ καθαρὰ καὶ ὑγιᾶς δίαιτα, ἡ ἐπιμελής ἐπιτήρησις, ἡ κατάταξις τῶν καταδικῶν, ἡ ἐργασία καὶ ἡ θρησκευτικὴ καὶ ἠθικὴ διδασκαλία ἐν τοῖς Σωφρονιστηρίοις καὶ πᾶν ὅ,τι συντελεῖ εἰς ἠθικὴν βελτίωσιν τοῦ σωφρονιζομένου.

Οὐδὲν εἶναι ὀλεθριώτερον τῆς ἀργίας, ὅταν μάλιστα ὁμοῦ συνδιδιαιτῶνται ἄνθρωποι ἀπόβλητοι, φέροντες τὴν συνειδητὴν ἀνοσίαν πράξεων καὶ εὐρίσκοντες ἄλλους ὑπερτέρους αὐτῶν κατὰ τὴν μοχθηρίαν.

Περὶ τῆς ἐνασχολήσεως τῶν καταδικῶν πολλὰ ἐπενοήθησαν, μεταξὺ αὐτῶν δὲ ἀξιοπεριεργότερα εἶναι ἡ ἐφεύρεσις τοῦ λεγομένου (Tread Mill) ὑπὸ τοῦ Ἀγγλοῦ μηχανικοῦ Κουβίττου (Cubitt), ἐν ἔτει 1819. Τροχὸς 5—7 ποδῶν διαμέτρου, ἔχων βαθμίδια, περιστρέφεται ὑπὸ τὸ βάδισμα τῶν καταδικῶν, ἐναλλάξ εἰς τοῦτο ἀσχολουμένων, ὑπὸ δὲ τοῦ τροχοῦ τούτου μεταδίδεται ἡ κίνησις εἰς τὸν μύλον, εἰς ᾧ δύνανται νὰ ὑπηρετοῦν καὶ πολλοὶ τροχοί.

Ἄπειρα ἐγράφησαν καὶ προεβλήθησαν περὶ τῶν τοιοῦτων μύλων, ἐξ ὧν πηγάζει καὶ πόρος πρὸς συντήρησιν τοῦ Σωφρονιστηρίου· τοιοῦτοι δὲ τροχοὶ κατασκευάσθησαν παντὸς μεγέθους, ὥστε νὰ χρησιμεύσουν πρὸς βημάτιον συνάμα 4—52 καταδικῶν· τούτω δὲ τῷ λόγῳ ἡ ἐφεύρεσις ἐφάνη ὑπηρετοῦσα καὶ εἰς τὸν σκοπὸν τῆς κατατάξεως.

Ἐν 54 φυλακαῖς τῆς Ἀγγλίας εἰσήχθη τὸ μηχανήμα, τὸ ὁποῖον ἡ πειρὰ ἀπέδειξε, ὡς καὶ οἱ ἰατροὶ ἐβεβαίωσαν, συντελεστικὸν εἰς τὴν ὑγίαν τῶν καταδικῶν.

Ἐν τῷ ἄλλῳ ἡμισφαιρίῳ μετὰ τὴν ἐν Βερσαλλίαις συνθήκην τοῦ 1783, δι' ἣς ἐξησφάλισαν τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν, αἱ Ὁμόσπονδοι Πολιτεῖαι, καὶ μάλιστα ἐξ αὐτῶν αἱ βόρειαι, μετὰ θερμουργοῦ δυνάμεως προέβησαν ἐμπράκτως εἰς πράγματα, δεικνύοντα τὴν ἐμφρονα καὶ ὀρθὴν χεῖρσιν τῶν ἀνακρηχθέντων δικαιομάτων τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐν Πενσυλβανίᾳ, ὅπου οἱ Κουάκεροι ἀποτελοῦν τὸν πλῆθυσμόν, κατεχόμενοι ὑπὸ αὐστηροῦ θρησκευτικοῦ πνεύματος, μεγάλως ἐπεμελήθησαν περὶ τῆς καταστάσεως τῶν καταδικῶν καὶ ὡς σκοπὸν καὶ δικαιοσύνησιν τῆς ποινῆς ἀναγνωρίζοντες αὐτῶν τῶν τιμωρουμένων τὴν ἠθικὴν ὀφείλειαν. Τὸν ἐξίλασμον τῆς ἀνοσίου καὶ ἀδίκου συνειδήσεως προτιθέμενοι καὶ σκοποῦντες νὰ ἐξεγείρουν τὴν ἐν τῷ καταδικῷ μετάνοιαν, ἔκριναν δι' ὀρθῆς παρατηρήσεως ὅτι εἰς τοῦτο πρὸ πάντων συμβάλλει ἡ ἀπομόνωσις, διὰ νὰ ἐπανακάμψῃ εἰς ἑαυτὸν ὁ ἄνθρωπος καὶ νὰ καταμετρήσῃ, ἀποχωρισθεὶς τῆς κοινωνίας, ἣν προσέβλεπε, ὡς ἀναχωρητῆς, τὸ κατ' αὐτῆς ἀμάρτημα.

Ἀπὸ τοῦ 1818 κατασκευάσαν διὰ μεγάλης δαπάνης Σωφρονιστήρια, καὶ ἰδίως ἐν Πιττσβούργῃ καὶ Φιλαδελφίᾳ, ἐπὶ τῇ βᾶσει τῆς ἀπολύτου ἀπομονώσεως, ἀπαγορευόντες μάλιστα καὶ αὐτὴν τὴν ἐργασίαν, τοῦλάχιστον ἐπὶ τινα χρόνον, μέχρι οὐ φανοῦν τὰ σημεῖα φρονήματος ὑγιεστέρου.

Μεγάλως διηρήθησαν αἱ γνώμαι περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοιαύτης ποινῆς, ὡς κινδυνεύουσαι νὰ ὑπερβῇ τὸν σκοπὸν αὐτῆς· διότι ἐν πλήρει ἀδρανεῖα καὶ ἀπραξίᾳ παραδιδόμενος ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰς ἰδίας σκέψεις καὶ πάντοτε ὑπ' αὐτῶν κατεχόμενος καὶ εἰς τὸ

αὐτὸ σημεῖον προσηλούμενος, καὶ τοῦ ἀμειλίχου ἐλέγγου τῆς συνειδήσεως ἀκούων ἀκαταπαύστως τὴν φωνὴν, δύναται νὰ περιπέσῃ εἰς μελαγχολίαν σκυθρωπὴν καὶ εἰς φρενῶν διατάραξιν, ὑπερ πολλὰ παραδείγματα ἀπέδειξαν ἐμπράκτως.

Ἐν Νεοβοράκῳ μάλιστα, ὅπου μετολίγον ἐγένοντο αἱ αὐταὶ δοκιμαίαι, πολλὰ τοιαῦτα ἀνεφάνησαν συμπτώματα.

Ὡς λέγουν οἱ ὑπὸ τῆς γαλλικῆς Κυβερνήσεως ἀποσταλέντες Τοκεβίλλος καὶ Βωμόντης, ἐν Νεοβοράκῳ οἱ δυστυχεῖς κατὰδικοὶ περιέπεσαν εἰς τοιοῦτον μαρκαμὸν, ὥστε οἱ φύλακες ἀνησύχησαν περὶ τῆς ζωῆς αὐτῶν. Πέντε κατεβλήθησαν ἐντὸς τοῦ ἔτους, εἰς παρεφρόνησε καὶ ἡ διανοητικὴ κατάστασις τῶν λοιπῶν δὲν ἦτον ἐκτὸς κινδύνου.

Τοιαῦτα ἀποτελέσματα ἐξήγειραν δυσαρεσκίας, ὅπου μάλιστα διὰ τῆς ἐλευθέρως συζητήσεως καὶ τῆς ψήφου τῶν πλειόνων τὰ πάντα ἀποφασίζονται.

Νέον ἐπενοήθη ὡς ἐκ τούτου σύστημα, τὸ ὅποιον, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ Πενσυλβανικὸν τῆς ἀπομονώσεως, ὠνομάσθη Ἰθουρνικὸν, ἐκ τοῦ πολυχίου Ἰθούρνου (Auburn), ὅπου κατὰ πρῶτον ἐδοκιμάσθη ὑπὸ τῆς ὀδηγίας τοῦ λοχαγοῦ Λύνζου (Lynds).

Κατὰ τὸ Ἰθουρνικὸν τοῦτο σύστημα οἱ κατὰδικοὶ, κοιμώμενοι ἕκαστος ἐν ἰδίῳ κελίῳ, τὴν ἡμέραν ἐργάζονται ἐν κοινῷ, ἐν εὐρυχωρῷ αἰθούσῃ, ὑποχρεούμενοι εἰς πυθαγόρειον σιωπὴν. Πρὸς διατήρησιν ὅμως σιωπῆς τοιοῦτου πλήθους ἀνθρώπων ἦτον ἀνάγκη μεγάλης αὐστηρότητος, ὥστε δὲν ἤδυνήθησαν ν' ἀποφύγουν καὶ τὴν χρῆσιν μαστίγων.

Τὰ ἀντίθετα ταῦτα συστήματα, ὁρμώμενα σχεδὸν ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου τῆς ἀπαγορεύσεως ἀτόπων καὶ ἀνοικεῖων συνδιαλέξεων, ὥστε ὁ κατὰδικὸς νὰ συνέλθῃ εἰς ἐκὺτον καὶ σοβαρῶς νὰ σκεφθῇ περὶ ὧν ἔπραξεν, οὐχὶ μόνον διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῆς ἐλευθερίας καὶ δι' ὕλικῶν στερήσεων, ἀλλὰ διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῆς διανοίας, τὰ συστήματα, λέγω, ταῦτα διαφέροντα ὡς πρὸς τὰ μέσα, ἐπολεμήθησαν μετὰ μεγάλου πείσματος, καὶ ἔδωκαν αἰτίαν εἰς διαίρεσεις καὶ διχονομίας, δι' ὧν ἐν μέρει παρεμorfώθησαν αἱ ἀκριβεῖς παρατηρήσεις.

Δὲν πρέπει νὰ νομίζωμεν ὅτι τὸ Πενσυλβανικὸν σύστημα τῆς ἀπομονώσεως, ὅταν συγκερῶνται διὰ τῆς ἐργασίας εἶναι τοσοῦτον ἐπιβλαβὲς εἰς τὴν ψυχικὴν υγίαν.

Οἱ Τοκεβίλλος καὶ Βωμόντης, ἐπισκεφθέντες τὰ Σωφρονιστήρια τῆς Πενσυλβανίας, καθ' ὧν τοσαῦτα ἐλέγοντο, ἔλαβον τὴν ἀδειαν νὰ συνδιαλεχθῶν μετὰ τῶν ἐν αὐτοῖς κρατουμένων· ἰδοὺ δὲ δύο ἐξ αὐτῶν τῶν συνδιαλέξεων, αἵτινες οὕτως εἰπεῖν μεταφέρουν ἡμῶς ἐπιτοπίως καὶ δίδουν ζωηρὰν τῶν πραγμάτων ἀντίληψιν.

Ἐν τῷ κελίῳ ὑπὸ τὸν Ἀρ. 40. ἐκρατεῖτο νέος, ὅστις ἐφαινετο μετανοῶν, καὶ καθ' ὅλην τὴν συνδιαλέξιν εἶχεν ὑγροῦς τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἐρ. Σὰ φαίνεται βαρεῖα καὶ ἀφόρητος ἡ ἐν ἀπομονώσει κάθειρξις;

Ἀπ. Φοβερωτέρα ποινὴ δὲν δύναται νὰ ἐπινοηθῇ.

Ἐρ. Ἐντούτοις δὲν φαίνεσαι πάσχω κατατὴν υγίαν.

Ἀπ. Ὅχι — κατὰ τὸ σῶμα υγιαίνω, ἀλλ' ἡ ψυχὴ πάσχει.

Ἐρ. Εἰς τί ἐνασχολεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ νοῦς κατὰ τὸ μακρὸν τῆς ἀπομονώσεως διάστημα;

Ἀπ. Εἰς θρησκευτικὰ ἀντικείμενα. Αὐτὰ εἶναι ἡ μόνη παρηγορία μου.

Ἐρ. Θεωρεῖς τὴν ἐργασίαν ὡς ἀνακούρισιν;

Ἀπ. Ἄνευ αὐτῆς μὲ ἦτον ἀδύνατον νὰ ζήσω. Αἱ Κυριακαὶ μὲ φαίνονται ἀτελεύτητοι, πιστεύσατέ με.

Ἐρ. Τί φρονεῖς περὶ τῆς ποινῆς, ἥτις ἐπέβληθη;

Ἀπ. Ἐὰν ὑπάρχῃ ποινὴ δυναμμένη νὰ φέρῃ εἰς συναίσθησιν καὶ βελτίωσιν, ἀναμφιβόλως εἶναι αὕτη.

Καὶ πάλιν ὑπὸ τὸν Ἀρ. 52 εὗρήκαν κατὰδικον ἔτων 39 δις καταδικασθέντα, ὑποστάντα δὲ τὴν πρῶτην ποινὴν ἐν τῇ κοινῇ εἰρκτῇ. Ἐπὶ ὁμοίᾳ ἐρωτήσει ἀπαντᾷ·

Ἀπ. Ἡ κοινὴ εἰρκτὴ εἶναι φρικτὴς δεσμοκτήριον, ὅθεν εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξέλθῃ τις βελτιωθείς. Ἄν ἐστελλόμεν ἐντὺθα ἀπ' ἀρχῆς, βεβαίως δὲν ἤθελον ὑποπέσει ἐκ δευτέρου εἰς ἐγκλημα.

Ἐρ. Πῶς εὗρίσκετε τὴν ἀπομόνωσιν;

Ἀπ. Κατ' ἀρχὰς μ' ἐφαινετο φοβερά, ἤδη ὅμως ἐφθασα νὰ συνθίσω. Ἐντούτοις ἄνευ ἐργασίας μὲ ἦτον ἀδύνατον ν' ἀνθέξω, διότι ἄνευ αὐτῆς δὲν ὑπάρχει ὕπνος.

Τὰ ὀλίγα ταῦτα ἀρκοῦν πρὸς ἔνδειξιν, ὅτι δικαίως ἐν Εὐρώπῃ συνεκινήθησαν ἅμα ἠκούσθησαν αἱ τοιαῦται ἀπόπειραι νέων Σωφρονιστικῶν συστημάτων, καὶ ἔσπευσαν εἰς ἀπομίμησιν.

Ἐν Γενεύῃ ἀπὸ τοῦ 1825 ἰδρῆθη Σωφρονιστήριον κατὰ τὸ Ἰθουρνικὸν σύστημα.

Πανταχοῦ δὲ εἰσήχθησαν μεταρρυθμίσεις σπουδαίαι ὑπὸ τὸν νέον φῶς τὸ διαχυθὲν ἐκ τοῦ νέου κόσμου.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐν Ἀγγλίᾳ ἀνηγέρθη τὸ παμμέγεθες Σωφρονιστήριον τοῦ Μιλβάνκου (Milbank), ἐπὶ τῇ βάσει μικτοῦ συστήματος ἀπομονώσεως ἐν νυκτὶ, καὶ κοινῆς ἐργασίας ἀνὰ 3 ἢ 4 άτομα τὴν ἡμέραν.

Ἐν Γαλλίᾳ πολλὰ συνετέλεσεν ὁ Λουκάς, τοῦ ὁποίου ἔχομεν ἄξιον λόγον σύγγραμμα, καὶ Σωφρονιστήρια καθιδρύθησαν· μέχρι τῆς ὥρας δὲ ἐξακολουθεῖ ἡ περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀπομονώσεως ἐρις, καὶ ἐσχάτως συνέστη ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν Προεδρείαν

τῆς Ἀυτοκρατορίας, εἰς ἣν ἀνετίθη ἡ περὶ τούτων φιλόσοφος σκέψις.

Ἐν Γερμανίᾳ ἀνέλαβον τὸ κήρυγμα ὁ Σπαγγεμπεργκ καὶ ὁ Ἰούλιος, οἵτινες μεγάλως ἐπενήργησαν ἐπὶ τῆς κοινῆς γνώμης, ὥστε πολλοχοῦ αἱ ἀπάνθρωποι εἰρκταὶ ἀντικατεστάθησαν διὰ Σωφρονιστηρίων.

Ἐν Βελγίῳ δὲν ἔμεινε κατώτερος τούτων ὁ Δυπετιῶ (Dupétioux) καὶ ἐν Νορβεγίᾳ ὁ Χόλστ (Holst), ἐν Σουηδίᾳ δὲ, ὅπου σήμερον ὑπάρχουν καλλίστα Σωφρονιστήρια κατὰ τὸ σύστημα τῆς ἀπομονώσεως, μεγάλως ἐπεμελήθη τούτων ὁ πρῶτος βασιλεὺς Ὀσκάρ, ὅστις καὶ ἀξιόλογον συνέγραψε πραγματεῖαν ἐν ἔτει 1843. Καὶ ἐν Ἰταλίᾳ οἱ Πετίττις ἐκ Πεδεμοντίου καὶ Γορεγιάνης καὶ Πίρης ἐκ Τοσκάνης πλεῖστα συνετέλεσαν.

Μὴ νομισώμεν δὲ, ὅτι τὸ συγκεκρισμένον σύστημα τῆς ἀπομονώσεως ἐγκατελιμπάνεται, διότι ἐν Ἀγγλίᾳ μέχρι τοῦ 1852 εἶχον κατασκευασθῆ 41,000 κελία, διὰ τὴν ἀπομόνωσιν, ἐν Γαλλίᾳ δὲ 4,800. Ἐν ταύτῃ, ὡς ἔκαμε γνωστὸν ὁ Λέων Βιδάλης (Léon Vidal) δι' ὑπουργικῆς διαταγῆς 17 Αὐγούστου 1853 ἀνεστάλη ἡ ἀπομόνωσις, ὡς δῆθεν ἀπᾶδουσα εἰς τὸν γαλλικὸν χαρακτήρα καὶ ὡς ξενικὸν νομοθέτημα· ἀλλ' ἤδη ἐπανέρχεται ἡ φωτισθεῖσα γνώμη (1).

Κατὰ μίμησιν τῶν μικτῶν συστημάτων ἐξεδόθη καὶ παρ' ἡμῖν ὁ νόμος 31 Δεκ. 1836· ἀλλὰ δυστυχῶς ἔμεινε χάρτης ἄγραφος, πλὴν ἀτελοῦς τινος ἐν Πικλαμηθίῳ ἐφαρμογῆς ἀπλῆς ἐργασίας τῶν κατὰδικῶν εἰς χειροτεχνήματα.

Εἶναι τάχα ἀληθὲς ὅτι ἡ ἔλλειψις τῶν μέσων κατεδίκασεν ἀπ' ἀρχῆς εἰς ἀπραξίαν τὸν τοσοῦτον ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἠθικὴν βελτίωσιν τοῦ κατὰδικου τοῦτον θεσμὸν;

Ζήτημα κοινωνικῆς ὠφελείας εἶναι τῶντι ζήτημα χρημάτων;

Ποῦ συνίσταται τὸ πολυδάπανον, εἰς τὴν ἀνεργασίαν τῶν Σωφρονιστηρίων, ἢ εἰς τὴν διατήρησιν αὐτῶν;

Πόσοι πολυτελεῖς οἰκοδομαὶ ἀνηγέρθησαν παρ' ἡμῖν, ἐξ ὧν ἴσως τινὲς οὐδεμίαν ἔχουν πρακτικὴν χρησιμότητα, καὶ ἐν τούτοις εἶναι πολὺ δαπανηρώτεροι εὐτελοῦς Σωφρονιστηρίου, οὐδένα ἀπαιτοῦντος ἀρχιτεκτονικὸν κάλλωπισμὸν, οὔτε πεντελήσια μάρμαρα, οὔτε κίονας καὶ κιονόκρανα, οὔτε μετόπας καὶ τριγλύφους.

Ἐκ μικροτέρων μέσων ἢ Ἰόνιος πολιτεία κατάρθωσε ν' ἀποκτήσῃ δύο Σωφρονιστήρια, τὸ μὲν ἐν Κερκύρᾳ, τὸ δὲ ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἐπὶ τῇ βάσει μι-

κτοῦ συστήματος, ἀπομονώσεως τῆς νύκτας καὶ κοινῆς ἐργασίας ἐν ἡμέρᾳ, οὐχὶ κατώτερα τῶν ὁμοειδῶν αὐτῶν, ὡς πρὸς τὴν εὐταξίαν, τὴν υγιή δικαιοσύνην, τὴν ἐνασχόλησιν εἰς βαναύσους τέχνας καὶ τὴν πνευματικὴν φροντίδα, χάρις μάλιστα εἰς τὴν ἱκανότητα τῶν Διευθυντῶν αὐτῶν.

Τοῖχοι ἀπλοὶ, ἀλλὰ στερεοί, μικροῦ ὕψους διὰ κελίαι ἰσόγειαι, κατὰ σχῆμα ἀκτινωτῶν συμπίπτοντες εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον, ἐνθα ὑψηλότερα ὑπέρεκειται τὸ δωμάτιον τοῦ προεσταμένου καὶ τὸ παρεκκλήσιον, δὲν ἀπαιτοῦν ὑπερβολικὴν δαπάνην, τώρα μάλιστα, ὅτε ἔχομεν τὸ ὑπόδειγμα πρὸ ὀφθαλμῶν.

Ὡς πρὸς τὴν δαπάνην τῆς διατηρήσεως ἰδοὺ τί γνωρίζω ἐξ ἐπιστῆμων πληροφοριῶν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν·

Ἐν Ἑπτανήσῳ ὡς ἐγγιστα ὑπολογίζεται ἡ δαπάνη καθ' ἕκαστον ἄτομον δι' ὅλον τὸ ἔτος εἰς δραχμὰς 233. Ἐν τῇ λοιπῇ δὲ Ἑλλάδι, ὅπου ἔχομεν αὐτὰ τὰ καταγόμενα, τὰ ὅποια ὀνομάζομεν εἰρκτάς, δαπανώμεν τὸ αὐτὸ ποσόν, δηλ. δρ. 237, κατὰ τὴν ἐπίσημον πληροφορίαν.

Δὲν εἶναι λοιπὸν τὸ δαπανηρὸν, ἢ λόγοι οικονομικοὶ, ἐξ ὧν ἐκωλύθη ἡ εἰσαγωγή τοῦ σωφρονιστικοῦ συστήματος, ἀλλ' ἡ ἔλλειψις διαφέροντος, προεργασμένη ἐκ τῆς ἐλλείψεως παρατηρήσεων ἀκριβῶν καὶ ἐπιστημονικῶν.

Δυστυχῶς στεροῦμαι τῶν ἀπαιτούμενων διδομένων διὰ νὰ παραστήσω ἑναργῶς ὅλον τὸ μέγεθος τοῦ κακοῦ.

Τρεῖς εὗρήκαν μόνους πίνακας περὶ τῆς ποινικῆς διαχειρίσεως τῶν ἐτῶν 1854, 1852 καὶ 1858.

Κατὰ τὰ ἐναυτοῖς πιστοποιούμενα ἐν ἔτει 1854 κατεδικάσθησαν εἰς βραβείας ποινὰς μέχρι εἰρκτῆς 248 ἄτομα, ἄγνωστον δὲ πόσοι εἰς φυλάκισιν.

Ἐν ἔτει 1852 κατεδικάσθησαν εἰς ποινὰς κακουργήματος, ἥτοι θανατικῆς, δεσμῶν καὶ εἰρκτῆς ὑπὸ τῶν Κακουργοδικεῖων καὶ τῶν Ἑφετῶν δικαζόντων ἐπὶ πειρατεῖα καὶ νευταπάτη, 484 ἄτομα, εἰς δὲ φυλάκισιν παρὰ πάντων τῶν ἀρμοδίων δικαστηρίων 3157 ἄτομα.

Τελευταῖον ἐν ἔτει 1858, εἰς μὲν βραβείας ποινὰς κακουργήματος κατεδικάσθησαν 493 ἄτομα, εἰς δὲ φυλάκισιν 5729.

Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δύναται τις ἐκ τούτων νὰ παραδεχθῇ, ὅτι κατὰ μέσον ὄρον ὡς ἐγγιστα καταδικάζονται εἰς βραβείας ποινὰς πλέον τῶν 200 ἀτόμων κατ' ἔτος, εἰς δὲ φυλάκισιν πλέον τῶν 3500, ἀνεξαρτήτως τῶν Ἰονίων νήσων, περὶ ὧν δὲν ἔχω πίνακας.

Ἐκ τούτων συμπεραίνεται ὡς ἐγγιστα ποῖος εἶναι ὁ μόνιμος πληθυσμὸς κατὰ μέσον ὄρον τῶν ἡμετέρων εἰρκτῶν καὶ ποῖος τῶν φυλακῶν.

(1) Ὁρα Revue des Deux Mondes, 1 Juin 1865.

Καθόσον ο ελάχιστος όρος τής εϊρκτής είναι 5 ετών, ώς εκ τών πινακων δέ προκύπτει, ότι πολυαριθμότεροι είναι οί εϊρκτήν καταδικαζόμενοι, λαμβάνοντες τήν πενταετηρίδα ώς περίοδον ανανέωσης του πληθυσμού τούτου, εϊκάζομεν ότι μονίμως διατελοϋν επί βαρεία ποινή εν τοίς δεσμοτηρίοις πλέον τών 4000 ατόμων.

Ο αϋτός λόγος απαιτεί να παραδεχθώμεν, ότι κατά τήν αϋτήν περίοδον πενταετηρίδος απολύονται εκ τών δεσμοτηρίων, είτε διανύσαντες τήν ποινήν, είτε δια χάριτος επίσης 4000 άτομα.

Η φυλάκις δύναται να είναι συντομωτάτη, ήτοι τριών ήμερών κατ' ελάχιστον όρον' άρκεί λοιπόν να λάθωμεν ενιάσιον περίοδον, δια να όρίσωμεν ώς

έγγιστα τόν εκάστοτε ανανεούμενον πληθυσμόν τών εν ταίς φυλακαίς κρατουμένων, ήτοι ώς έγγιστα 3000 εισέρχονται καί 3000 έξέρχονται κατ' ενιάσιον διαρκώς δέ εύρίσκαται εν αϋταίς τó 1/10 του άριθμού τούτου.

Ταϋτα επιβεβαιούονται καί εξ έπισήμου πίνακος, όν χρεωστώ εις τó ύπουργείον τών Έσωτερικών, καθ' όν ταϋτήν τήν στιγμήν, ότε έχω τήν τιμήν να λαλώ πρός ύμας, διατελοϋν εν ταίς φυλακαίς όλου του κράτους, εν μόν Έπτανήσω, όπου έστείλαμεν πολλούς, έντεϋθεν

Έν συνόλω	4147.
Έν τή λοιπή δέ Ελλάδα	329
	818

υπάγονται δέ εις τās εξής κατηγορίας:

Πίναξ τών εν ταίς ποινικαίς φυλακαίς του Κράτους κρατουμένων καταδικών.

Εις θάνατον.		Εις δεσμά δια βίου.		Εις πρόσκαιρα δεσμά.		Εις εϊρκτήν.		Εις φυλάκισιν		Όλικός άριθμός καταδικών.		
άνδρ.	γυν.	άνδρ.	γυν.	άνδρ.	γυν.	άνδρ.	γυν.	άνωτέρω τών δύο έτών.	κατωτέρω τών δύο έτών.			
37		88		312	4	343	3	98	262	3	4140	7

Θέλετε με επιτρέψει κατά παρέχασιν τήν παρτήρησιν, πρός τιμήν καί παρηγορίαν του γυναικείου φύλου, ότι εν τώ όλω άριθμώ τών 4147 μόνα 7 άτομα ανήκουν εις τó φύλον τούτο.

Κατά τόν προκείμενον πίνακα είναι άληθές ότι δέν φθάνει μέχρι 4000 ο άριθμός τών επί βαρεία ποινή κρατουμένων, αλλά μέχρι 784· γνωρίζομεν όμως, όπως κατά μέγα μέρος συνέθε καί εν έτει 1854, ότι καί εν έτει 1862, ως εκ πολιτικών συμβάντων, εξεκενώθησαν σχεδόν άπαντα τά δεσμοτηρία' ώστε έχομεν τó παραγόμενον μόλις τριών έτών, ως πρός τās έλληνικάς εϊρκτάς, άκριβώς δέ υπό φυλάκισιν 363 άτομα· ήτοι του 1/10 του ύπολογισθέντος έτησίου ποσού.

Προσθέσατε τώρα τούς επί κκουργήματι ύποδικούς, όν ο άριθμός είναι πολύ ανώτερος τών κατ' έτος καταδικών' διότι δέον να συναριθμήσητε τούς δια βουλευμάτων απολυομένους καί τούς άθωομένους δι' αποφάσεων υπό τών κκουργοδικείων.

Εκ-τούτων βλέπετε ότι κατά χιλιάδας ύπολογίζονται οί επισκεπτόμενοι, είτε μονίμως, είτε διαβατικώς είτε περιοδικώς τά έλεεινά ταϋτα δεσμοτηρία.

Όταν εν ύγιή, οϋχι εν πασχούση, κοινωνία, κατά

τόν ήμέτερον πληθυσμόν έχετε 5 ή 6 έστίας ψυχοφθόρου μιάσματος όποιαι αί παρ' ήμιν φυλακαί, εξών τακτικώς εκπέμπονται εκ μόν τών εϊρκτών 4000 άτομα κατ' έτος, όποιον νομίζετε ότι διαδίδετε πνεύμα εις τά κατώτερα τής κοινωνίας στρώματα;

Εξέρχονται οϋτοι τραπενοί, συντετριμμένοι, σώφρονες, εϋπειθείς, φιλόνομοι, εις όν τήν καρδίαν εισεχώρησεν άκτίς ήθικής βελτιώσεως, ή απεσκληρήθη καί επωρόθη έτι μάλλον ή καρδιά αϋτών; Απέμαθον εν ταίς φυλακαίς, ή έμαθον πλείονα καί χειρόνα;

Ο άγριος βίος εν δεσμοτηρίοις όπου, αντί τής φωνής τής εξημερούσης τής καρδιάς, βαρύν ακούεται ο κροταλισμός τών συρομένων αλύσεων, όπου αντί να βλέπη ο έγκλειστος τόν όφθαλμόν, τόν ένθαζύροντα τās αγαθάς διαθέσεις, άπαντα ύβριν καί προπληκτισμούς, όπου αντί τής πρός ανοικοδόμησιν προσευχής άντηχεί ή βλασφημία καί μεγαλοφώνως γίνονται άπαίσιαι συνδιαλέξεις όπου ο τραχύς τρόπος καί ή ανάληγτος άδιαφορία σπανίως γινώσκουν εξαίρεσιν, όλα ταϋτα δέν απαλείφουν, ότι ύπάρχει ήμερον καί ανθρώπινον εν τή ψυχή;

Καί όταν προσθήσητε τās στερησεις, τās κκώσεις, τήν έλλειψιν δεούσης περιθάλψεως τών νοσούν-

των, όσα πάσχουν εν ώρα ψύχους καί όσα πάσχουν εν ώρα θάλλους, δυσίν θάτερον, ή συντριβόνται σωματικώς καί ψυχικώς, καθιστάμενοι άνίκανοι δια τó λοιπόν του βίου, ή άντέχοντες, άποθηριούνται.

Μη νομίσωμεν ότι ή αϋστηρά διαβάθμισις τών ποινών είναι ή πηγή τών κακών. Δέν άρνουμαι, ότι ο ήμέτερος ποινικός νόμος έχει ανάγκην μετριασμού καθ' όλην τήν κλίμακα τών ποινών' αλλά σύστημα φυλακών, σκοπόν προτιθέμενον τήν ήθικήν βελτιώσιν, μετριάξει ταϋτα πάντα.

Ότω εν Άγγλία μέχρι Γεωργίου Γ' ήριθμούντο 6789 περιπτώσεις, καθ' ός τά επισωρευθέντα ποινικά θεσμοθετήματα άπήγγελλον θάνατον, ύπερρισμόν εις άποικίας, ή εϊρκτήν' αλλά δια τής έμφρονος έφαρμογής καί δια τής κκλης διοικήσεως τών φυλακών τó ποινικόν σύστημα τής Άγγλίας άπεδεικνύετο εκ τών ύστέρων ήμερώτερον πολλών άλλων.

Ϊποθέσατε φυλακήν υπό τήν διεύθυνσιν προϊσταμένου, παρακολουθούντος μετά φιλαγάθου επιτηρήσεως καί φιλανθρώπου προτροπής τήν διαγωγήν τών καταδικών, καί ενισχύοντας άμα εμφανιζόμενν τήν αγαθήν διάθεσιν καί τήν μετάνοικν, πρό πάντων δέ όντος αξιοχρεού, δια τς τó φιλοδίκαιον καί τήν άμεροληψίαν, καί λόγω τής συμπράξεως αξιοπρεπούς συμβουλίου, να πιστοποιήτη όπου δει πρός μετρίασιν του χρόνου τής ποινής, ή καί πρός άφρσιν του ύπολοίπου, αναλόγως τής προόδου τής ήθικής βελτιώσεως, νομίζετε, ότι μικρόν μέλλει να συντελέση όπως αναχαιτίση τόν πεπληνημένο από του κρημού, πρός όν φέρεται τυφλώς ύπεϊκον εις όρμάς ακαθέκτους; Καί οϋτω επιδαψιλευομένη ή βασιλική χάρις, ως άμοιβή πραγματικης μετανοίας καί επανόδου εις ύγιή αισθήματα, δέν θέλει συντελέσει ως παράδειγμα καί έμπρακτος διδασκαλία εις τούς λοιπούς;

Εξ αντιθέτου, άφήσατε τήν φροντίδα εις επιμελητήν οϋδέν εμπνέοντα σέβας, καί χάριν εϋτελους μισθού ύπηρετούντα, άνθρωπον βαναύσου τρόπου καί βαναύσων φρονημάτων καί όλως αναξίόχρεων να πιστοποιήτη περί τών υπό τήν φύλαξιν αϋτου, τούς όποίους ως άγέλην λύκων φρουρεί, τήν δέ χάριν άπονεμομένην κατ' εϋνοϊαν καί κατά σύστασιν, άνευ διακρίσεως καί άνασκοπής τής διαγωγής εκάστου, νομίζετε ότι μικρά μέλλει να είναι ή ήθική συνέπεια, ή μάλλον ή ήθική βλάβη;

Έν νεαζούση κοινωνία, καθ' ήν μακρά δέν ύπάρχει τών πραγμάτων πείρα καί δέν εγενικεύθη ή γνώσις τών επιπολαζόντων κακών καί τών νοσερών αιτιών, είναι φυσικόν, ότι τά βλέμματα ήμών εισέτι δέν είναι έστραμμένα πρός τά έμπαθη μέρη του σώματος. Βλέπομεν επαναζάνουσιν τήν βιαϊότητα,

προβαίνουσιν τήν πληθύν των αξιοποιών πράξεων καί ενίοτε ασθενεστέραν τήν δικαιοσύνην' τά τραύματα, αί αϊκίαί, αί προσβολαί κατά τής ιδιοκτησίας, αί άπρομελέτητοι άνθρωποκτονία καθ' ήμεραν ακούονται καί ώς επιτοπλείστον, αί Κυριακκί, αί έορταί, αί ήμέραι χαρής καί εϋθυμίας μεταβάλλονται εις ήμέρας πένθους. Οϋδέποτε όμως έσκέφθημεν, ότι δραστικώτερον φάρμακον κατά του πλεονάζοντος κακού είναι ή εμπέδωσις του αισθήματος τής δικαιοσύνης καί τής πρός άλλήλους αγάπης, ή άμοιβία μέριμνα, καί πρό πάντων ή φιλάνθρωπος φροντίς τών ανωτέρων τάξεων, τών εν άνέσει ζώντων, τών καθαρών έχόντων συνειδήσιν ύπερ τών έκτρεπομένων εις παντός είδους άποπήματα, είτε δι' έλλειψιν άγωγής, είτε δια στέρησιν κοινωνικών γνώσεων, είτε δια βιαϊότητα του χαρακτήρος, ή δια τήν πιέζουσιν ένδειαν.

Τό αισθημα τούτο ενυπάρχει εν ήμιν, ως άπεδείχθη εν πλείστοις, αλλά χρήζει να τó εξεγειρωμεν καί ύπερ τών εν φυλακαίς ταλαιπωρουμένων, ύπερ τών παρημελημένων τούτων όντων, τών παραδοθέντων εις άπόλειαν.

Τής άφροντισίας ήμών ύπερ τής τάξεως ταύτης τών απολωλότων καί απολυμένων δύναται τις να εϋρη εν τούτω τεκμήριον, ότι πλείσταί όσαι εϋγενείς καρδίαί άφθόνως άπονέμου κληροδοτήματα εις παντός είδους αγαθοεργούς σκοπούς, οϋδέν όμως ήκούσθη μεχρι τουδε κληροδότημα, ή μέγα, ή μικρόν, πρός βελτιώσιν τής τύχης τών καταδικών.

Έν τή κοινή συνειδήσει δέν ύπάρχει ή αντίληψις του φοβερού χάσματος, τó όποιον καταβιβρώσκει τά βίωσιμα τής κοινωνίας στοιχεια, καί τó όποιον αναπέμπει δηλητήρια μιάσματα.

Καί εν τούτοις ένθυμούμεθα τούς λόγους του Κυρίου, ειπόντος — «Τίς άνθρωπος εξ ύμών, έχων εκάτön πρόβατα καί άπολέσας εν εξ αϋτών, οϋ καταλείπει τά έννεήκοντα έννέα εν τή έρήμω καί πορεύεται επί τó απολωλός, έως εϋρη αϋτό; καί εϋρών επιτίθησιν επί τούς όμους εκαυτου χαίρων, καί έλθών εις τόν οϊκον, συγκαλεί τούς φίλους καί τούς γείτονας, λέγων αϋτοίς. Συγχαρήτέ μοι, ότι εϋρον τó πρόβατόν μου τó απολωλός' λέγω ύμιν, ότι οϋτω χαρά έσται εν τώ οϋρανώ επί ενί άμπερωλω μετανοούντι, ή επί έννεήκοντα έννέα δικαίοις, οίτινες οϋ χρεϊαν έχουσι μετανοίας.»

Ταϋτης τής χαρής ός δοκιμάσωμεν να γίνωμεν μέτοχοι, εξερχόμενοι εις αναζήτησιν τών απολωλότων προβάτων, μη αύξηση ο άριθμός αϋτών.

Δέν είναι πλέον κκιρός να μένωμεν άδιάφοροι, αλλά πρέπει να έννοήσωμεν, ότι κοινωνία άναπετάσασα τās θύρας εις τόν πολιτισμόν, υπό πολλών πολιορκείται διαλυτικών στοιχείων, καί ότι τó

κεφάλαιον τῆς κοινωνικῆς ἠθικῆς ἐξαντλεῖται καθ' ἡμέραν δαπανώμενον, ὅταν δὲν πολυπλασιάζεται δι' ἐνδελεχοῦς φροντίδος.

Ἐχομεν ἤδη διὰ τῆς προσεκρήσεως τῶν ἰονίων νήσων τὸ παράδειγμα τῶν φυλακῶν, ἐν αἷς καλλι-εργεῖται τὸ σπέρμα τῆς ἠθικῆς καὶ ἐκδιώκεται τοῦ καταδίκου ἢ βελτίωσις.

Ἐν τοῖς πλείστοις ἀφωμοιώσαμεν τὴν νομοθεσίαν ἐκείνων πρὸς τὴν ἡμετέραν, ἐν τούτῳ πρέπει ν' ἀφωμοιώσωμεν τὴν ἡμετέραν πρὸς τὴν ἐκείνων.

Πρὸ πάντων δὲ συλλογισθῶμεν, ὅτι ἡ κοινωνικὴ πρόδοσις συνίσταται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἠθικῶν δυνάμεων καὶ τῶν ἠθικῶν στοιχείων, καὶ ὅτι ἐκεῖνα τὰ ἔθνη ἐβάδισαν καὶ βελτιώθησαν πρὸς τὰ πρόσω, ὅσα ἔχουν τὴν ὑψηλὴν διάνοιαν, νὰ κατανοήσουν τὰ μεγάλα καὶ ἀνεκτίμητα συμπερόντα τοῦ ἠθικοῦ βίου.

ΣΚΕΨΕΙΣ

ΕΠΙ ΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΑΧΑΪΚΗΣ ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ

ὁ π ο

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΦΙΝΑΛΕΥ

Διακοινωθεῖσαι εἰς τὴν Νομισματικὴν Ἑταιρίαν τοῦ Λονδίνου.

Μετάφρασις ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ ὑπὸ Σ'. Χ'. Α'.

Ὁ Κ. Freeman λέγει ὅτι ἡ Ἀχαϊκὴ Συμμαχία ἦτον οὐσιωδῶς ἐθνικὴ κυβέρνησις ἀποδεικνύων τοῦτο σαφέστατα. Ἡ δὲ οὐσία τῆς ὑπάρξεώς της ἦτον ἡ συγκέντρωσις, ὅσον αὕτη συνεδιεβάλετο μὲ τὰς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἰδικιτέρας τῶν πολιτειῶν κυβερνήσεις.

Ὁ Πολύβιος λέγει ὅτι οἱ νόμοι, τὰ βάρη, τὰ σταθμὰ καὶ τὰ νομίσματα ἦσαν ὁμοίμορφα. « Ὡστε μὴ μόνον συμμαχικὴν καὶ φιλικὴν κοινωνίαν γεγονέναι πραγμάτων περὶ αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ νόμοις χρῆσθαι τοῖς αὐτοῖς, καὶ σταθμοῖς καὶ μέτροις, καὶ νομίμασι » (II. 37.) Θὰ ἐξετάσω λοιπὸν τὴν σημασίαν τῆς ἐκθέσεως ταύτης ἀναφορικῶς πρὸς τὸ ὑπάρχον νομισματικὸν σύστημα τῆς Ἀχαϊκῆς Συμμαχίας, ἀπὸ τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι διαφέρει. Τὸ συμμαχικὸν νόμισμα μᾶς χορηγεῖ ἐνδιαφερούσας τινὰς ἀποδείξεις ἀφορώσας τὴν συμμαχικὴν καὶ ἀστυκὴν διοίκησιν πρὸς διατήρησιν τῆς ὁμοιότητος ταύτης.

Ὁ Κ. Leicester Warren συνήθροισεν ὅλας τὰς νομισματικὰς ἡμῶν γνώσεις ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου εἰς δύο πολύτιμα ἀπομνημονεύματα « An Essay on Greek Federal Coinage » ὅπερ ἔδθη-

μοσιεύθη ὡς συμπλήρωσις τοῦ πρώτου τόμου τοῦ μεγάλου ἔργου τοῦ Κ. Freeman « The History of Federal Governments » καὶ « The Copper Coinage of the Achaian League » διακοινωθέντα εἰς τὴν Νομισματικὴν Ἑταιρίαν τοῦ Λονδίνου (Nomismatic Society of London). Ἐν σελ. 45 τοῦ δοκιμίου τοῦ λέγει, « Εἰς ἀργυροῦς καὶ εἰς χάλκινους τύπος ἦτον ἐν χρήσει κοινῶς ἀπὸ ὅλα τὰ μέλη τῆς δημοσπονδίας. » Ἐπειδὴ ἄρα νομίζω ὅτι διάφορα ἐνδιαφέροντα ζητήματα, προκύπτοντα ἐκ τῶν ὑπαρχόντων νομισμάτων τῆς Συμμαχίας, ἀπαιτοῦσι συζήτησιν, θὰ ἀναφέρω ὅσα ἐνθυμούμαι καὶ θὰ προτείνω εἰκασίας τινὰς εἰς ἀπάντησιν, χωρὶς νὰ προσπαθῶ νὰ δώσω ἀποφασιστικὴν γνώμην. Ἰσως, ἐπειδὴ τὰ μέσα τῶν γνώσεών μου εἶναι πολὺ περιορισμένα, μοὶ φαίνεται ὅτι πραγματεύομαι περὶ νέου τινὸς ἀντικειμένου, ἐνῶ τὰ ζητήματα συνεζητήθησαν ἤδη πολὺ ἐπιτυχῶς.

1. Ἐκόπησαν ἄρα γὰρ τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα τῆς Συμμαχίας κατὰ τὸν σταθμὸν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ ἢ Μακεδονικοῦ νομισματικοῦ συστήματος ὡς τετράβολα, ἢ κατὰ τὸν Αἰγινητικὸν ἢ Σικυωνικὸν ὡς ἡμίδραχμα;

2. Διὰ τί ἡ Συμμαχία δὲν ἔκοψε νομίσματα μεγαλύτερας ἀξίας, ὡς ἦτον εἰς γενικὴν κυκλοφορίαν τότε καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, δηλ. δραχμὰς, διδραχμα καὶ τετράδραχμα;

3. Ποῖος ὁ σκοπὸς τῶν γραμμάτων, μονογραμμάτων καὶ τῶν συμβόλων τῶν πόλεων εἰς τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα, ἀναφορικῶς πρὸς τὴν Συμμαχίαν;

4. Τὸ συμμαχικὸν χάλκινον νόμισμα ἦτο χαλκοῦς;

5. Ποῖος ἦτον ὁ συμμαχικὸς σκοπὸς νὰ χαράττη ἐκάστη πόλις τὸ ὄνομά της εἰς τὰ ἴδια αὐτῆς νομίσματα;

Ἡ νομισματικὴ κυκλοφορία πανταχοῦ τῆς Πελοποννήσου πρὸ καὶ ἐπὶ τῆς Ἀχαϊκῆς Συμμαχίας συνίστατο ἀπὸ διδραχμα τῆς Αἰγίνης, Σικυῶνος καὶ Κορίνθου, καὶ τετράδραχμα τῶν Ἀθηνῶν καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου. Πρὸς τούτοις δραχμαὶ καὶ ἡμίδραχμα εὐρέθησαν τετριμμένα εἰς σημαντικὰς ποσότητας ἐντὸς τετραμμένων θησαυρῶν, ἀναμειγμένα μὲ ἀργυρᾶ τῆς Συμμαχίας.

Παραθέτω ἐνταῦθα πίνακα τῶν σταθμῶν, τῶν κάλλιστα διατετηρημένων νομισμάτων τῆς Συμμαχίας καὶ τῶν ἀρχαιοτέρων νομισμάτων τῆς γενικῆς κυκλοφορίας κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐκ τοῦ συγγράμματος « Numismata Hellenica » τοῦ συνταγματάρχου Leake καὶ ἐκ τῆς ἰδικῆς μου μικρᾶς συλλογῆς, σκοπῶν νὰ καταστήσω τὰς παρατηρήσεις μου εὐληπτοτέρας καὶ νὰ παρουσιάσω τὰς βάσεις τῶν εἰκασίῶν μου.

Νομίσματα τῆς Συμμαχίας.

Ἀριθ. τῶν νομισμάτων.	Σταθμὸς εἰς Ἀγγλ. κόκκους.	Περιγραφή.
42.9		Μονόγραμμα μόνον, Leake. Τὸ νόμισμα τοῦτο ἐὰν ἦναι ἡμίδραχμον τοῦ Αἰγινητικοῦ συστήματος ἔχει 14.3, ἐὰν δὲ τετράβολον τοῦ Ἀττικοῦ 10.7 Ἀγγλ. κόκ.
44		Μὲ λύρα, Μεγάρων Γ. Φ. (*)
3 40		2 Ἡλιδος καὶ 1 Δύμης Γ. Φ.
39.2		Δύμης Leake.
3 39		1 Δύμης 2 Σικυῶνος μὲ περιστέρην. Γ. Φ.
45 38		Διάφορα 6 Leake 9 Γ. Φ.
25 37		» 5 » 20 »
23 36		» 5 » 48 »
40 35 ἕως 32		Ἄπαντα ἀρίστης διατηρήσεως μὲ ὀνόματα.
34.2		Αἰγίου μὲ ΑΡΙΣΤΟΔΑΜΟΣ Leake.
36+		» καὶ (32 καλῶς διατετηρημένα) Γ. Φ.
30 33.5		Ἡλιδος μὲ ΚΑΛΙΠΠΟΥ 2 νομίσματα. Γ. Φ.
30		» μὲ ΦΙΑΟΜΕΝΙΟΣ. Γ. Φ.

Τὸ τελευταῖον εἶναι ἀρίστης διατηρήσεως καὶ δύναται νὰ συγκριθῇ μὲ τὸ φέρον τὴν ἐπιγραφὴν ΔΙΟΜΕΝΙΟΣ τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου. Warren « Copper Coinage » σελ. 19.

Τὰ δὲ μὲ στιγμὰς εἰς τὰ ἄκρα γράμματα ἀρίστως δεικνύουσι τὴν ἐποχὴν.

Τὰ κυρίως κυκλοφοροῦντα νομίσματα διαρκούσης τῆς Συμμαχίας.

Αἰγίνα.

Σταθμὸς.	Περιγραφή.
186	Δίδραχμον μὲ χελώνην μὲ τὰ γράμματα ΔΙΓΓΙ Leake.
86	Δραχμὴ, καθ' αὐτὸ βᾶρος, κατὰ τὸν Leake.
44	Ἡμίδραχμον, πολὺ ὠραῖον, ἄνευ γραμμάτων. Γ. Φ.
44.2	Ὄβολος Ἄργ. 1 Leake.
44.3	» καὶ 13 ἀρίστης διατηρήσεως Γ. Φ.
40	Ἄργ. 1 1/2 Μέγας καλῶς διατετηρημένος ὀβολός Γ. Φ. Ἐμπρ. Χελώνη Α Ὀπισθ. τετράγωνον μὲ 5 διαίρεσεις, Φ Π, ἀναντιρρήτως μεταγενέστερον τῶν ἄλλων. Ἐποχὴ τῆς Συμμαχίας (:)

(*) Γ. Φ. σημαίνει ὅτι τὸ νόμισμα εὐρίσκεται ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ κ. Γεωργίου Φινάλεϋ.

Σικυῶν.

Σταθμὸς.	Περιγραφή.
186	Δίδραχμον. Ἐποχὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Leake.
86.9	Δραχμὴ. Leake.
86	Δραχμὴ. Γ. Φ.
44	Τριώβολον. Leake.
43.5	Ὄβολός. Leake.
	Φίλιππος Β' ὁ Μακεδών.
220	Νόμισμα δώδεκα ὀβόλων. Leake.
219	ὅμ. μὲ τὸ σύμβολον τῶν νομισμάτων τῆς Πέλλης. Γ. Φ.
40.8, 39.5, καὶ 38.	Νομίσματα λεγόμενα τριώβολα τοῦ Αἰγινητικοῦ, ἀλλὰ παρὰ τοῦ κ. Friedländer τετράβολα τοῦ Ἀθηναϊκοῦ σταθμοῦ λεγόμενα, καὶ ζυγισθέντα ὑπ' ἐμοῦ εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὸν Νομισματικὸν Μουσεῖον.
40.9	Leake.
	Σημειούσθω ὅτι ταῦτα ἔχουσι τὸν ἵππον συγκριτικῶς πρὸς τὸν ἵππον φυσικοῦ μεγέθους. Κόρινθος.
132	Δίδραχμον (128 ἕως 134. Γ. Φ.) Κοινόν.
43.4	Τετράβολον. Leake.
42	Τρία τοῦ αὐτοῦ σταθμοῦ. Γ. Φ.
42+	καὶ 43+ Leake καὶ Γ. Φ. Ταῦτα δὲν δύνανται νὰ ἦναι ὀβολοί· δέκατα διδράχμου; Πολυδεύκης IV. 24. IX. 6. Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας.
272	Πρωτότυπος σταθμὸς τετραδράχμου.
255	Τετράδραχμον κοπὴν εἰς Σικυῶνα φέρον ὡς σύμβολον παιδα κρατοῦντα δίκτυον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ κρεμάμενον ἐπὶ τῆς βράχως του, καθὼς εἰς τὰ χάλκινα νομίσματα τῆς Σικυῶνος. Ὁ Leake ὀνομάζει τοῦτο μικρὰν ἄλυσον. Τὸ ἔπιπθεν μέρος εἶναι ἄριστα διατετηρημένον, οὐχὶ ὅμως καὶ τὸ ἔμπροσθεν. Ἐκ τοῦ μονογράμματος, ὅπερ φαίνεται εἰς τὰ νομίσματα Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, τὸ νόμισμα τοῦτο ἐμπορεῖ νὰ ἦναι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.
252	Τετράδραχμον κοπὴν εἰς Κόρινθον Leake. Ἀθῆναι.
64 ἕως 60.	Δέκα δραχμαὶ τῆς μεταγενεστέρως ἐποχῆς μὲ ὀνόματα ἀρχόντων.
59 ἕως 57.	ἐννέα ὅμοια.
56 ἕως 54.	ὀκτὼ κατωτέρας διατηρήσεως ἐν τῇ συλλογῇ μου.
54 καὶ 49	Πεντώβολα. Ὁ σταθμὸς εἶναι 56.
42 καὶ 39	Τετράβολα. » » 45.

Τὰ νομίσματα ταῦτα εἶναι πολὺ τριμμένα. Ὁ Leake ἀναφέρει τὸν Πολυδεύκην, IX. 63 — « τὸ μὲν τετράβολον ἐν τῇ χρήσει τέτριπται. »

4. Ἐκόπησαν ἄρα γε τὰ συμμαχικὰ νομίσματα κατὰ τὸν Μακεδονικὸν ἢ Αἰγινητικὸν σταθμὸν;

Νομίζω ὅτι ὁ Ἀχαϊκὸς σταθμὸς ἐτακτοποιήθη μὲ πολλὴν ἀκρίβειαν, ὥστε τὰ νομίσματα ταῦτα νὰ ἦναι ὅμοια κατὰ τὴν ἀξίαν ἀμφοτέρων τῶν συστημάτων μετὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ὅτι ταῦτα ἴσως ἀπεμιμήθησαν ἀπὸ τὰ τετράβολα Φιλίππου Β' τοῦ Μακεδόνος, τὰ ὁποῖα ἐκόπησαν κατὰ μεγάλην πιθανότητα ἐπίτηδες, ὅπως πληρώσωσι τοὺς Ἕλληνας αὐτοῦ συμμαχοῦς. Ἰποθέτω ὅτι τὸ νόμισμα τοῦ συνταγματάρχου Leake μὲ τὸ μονόγραμμα τῆς Ἀχαΐας μόνον, ἀποδεικνύει τὸ βᾶρος τοῦ συστήματος ὅτι εἶναι 43 κόκκ. ἀγγλ. Ἐξ ἤθελον ἀναλογεῖ πρὸς ἓνα τετράδραχμον τῶν 258 κόκκων. Ἀποῦ δὲ τὰ τετράδραχμα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκόπησαν ἀπ' ἀρχῆς κατὰ τὸ Ἀττικὸν σύστημα, τοῦτο τὸ βᾶρος εἶναι κατώτερον τοῦ σταθμοῦ τοῦ συστήματος. Εἶναι ὅμως ὁ ἀνάλογος σταθμὸς τῶν μεταγενεστέρων Ἀθηναϊκῶν, καὶ τῶν πολλῶν καλῶς διατηρημένων Μακεδονικῶν τετραδράχμων, καὶ συμφωνεῖ μὲ τὸ ἰδικόν μου τοῦ Ἀλεξάνδρου τετράδραχμον μὲ τὸ σύμβολον τῶν νομισμάτων τῆς Σικυθῶνος, τοῦ ὁποῦ ἂν καὶ τὸ ὀπισθεν μέρος εἶναι κάλλιστα διατηρημένον, τὸ ἔμπροσθεν ἐν τούτοις εἶναι ἀτελής. Ὁ ὄβολος τοῦ σταθμοῦ τούτου θὰ ἦτο 10. 75 κόκκ. Τὰ νομίσματα τῶν 20 ὄβολων Φιλίππου τοῦ Β' ἤθελον δώσει ἐν τετράβολον τῶν 44 κόκκων, τοῦ ὄβολου ἔχοντος 44 κόκκους. Ὁ Leake ἀναφέρει νόμισμα 20 ὄβολων ζυγίζον 222. 8, ὅπερ ἀναλογεῖ πρὸς ἓνα τετράδραχμον τῶν 267. 36. Ὁ Ἀθηναϊκὸς σταθμὸς διακρῖνεται τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἦτο 270. Ἄλλ' ὁ Leake ἀναφέρει τετράδραχμον τοῦ Ἀλεξάνδρου ζυγίζον 271. 8. Ἰποπεύομαι ὅμως ἐγὼ, ὅτι ἡ ἐξέδωσις κῆρυξε τὸ βᾶρος τοῦ νομίσματος τούτου διὰ φλοιοῦ ξένης ὕλης. Καὶ ἂν ὀνομάσωμεν τὸ συμμαχικὸν νόμισμα ἡμίδραχμον (τριώβολον) τὸ τετράδραχμον θὰ περιέχῃ 48 ὄβλους καὶ ὁ ὄβολος θὰ ζυγίζῃ 44. 333 κ.τ.λ. τῆς ἀναλογίαις οὗσης 4 πρὸς 3.

Εἰς Κόρινθον θὰ ὀνομάζοντο τετράβολα καὶ εἰς Σικυθῶνα τριώβολα. Πρέπει δὲ νὰ ἦτο γενικῶς ἐν χρήσει ὡς συναλλαγὴ εἰς ἀμφοτέρας τὰς πόλεις, αἰτινες, ἂν καὶ ἀπειχον δεκαπέντε μόνον μίλια, ἔχουσι παλαιότερον δίδραχμα ὡς γενικὸν νόμισμα ἔκοψαν δὲ τὰ δίδραχμα ταῦτα βάρους τοιοῦτου, ὥστε ἦτον ἀδύνατον νὰ μεταβληθῶσιν εἰς ὄβλους ἐκατέρωθεν ἄνευ κλάσματος. Τὸ γεγονός τοῦτο μᾶς ἀποδεικνύει ἐν ἐνὶ λόγῳ διὰ τί τὸ Μακεδονικὸν τετράδραχμον ὑπέστη μικρὰν τροποποίησιν καὶ ἔγεινε

κοινὸν καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐκόπη εἰς τὴν Κόρινθον καὶ τὴν Σικυθῶνα.

Συμπεραίνω ὅτι τὸ μέγεθος τοῦ ἀργυροῦ νομίσματος τῆς Συμμαχίας ἀπεφασίζετο ὅσον ἀπῆται ἡ ἡμερησία πληρωμὴ ἐνὸς πεζοῦ στρατιώτου. (ἴδε Leake) *τετραβολίζεις*, ἔλεγεν ὁ Ἀθηναῖος ὅτε ὠμίλει μετὰ περιφρονήσεως, ὅτι εἶναι στρατιώτης. Ἀμφοτέροι δὲ ὁ τε Θουκυδίδης (V. 47) καὶ Ξενοφῶν (Ἑλλ. V. 2, 22) μνημονεύουσιν ὅτι κατὰ τὴν πρὸ τῆς Συμμαχίας ἐποχὴν ἡ πληρωμὴ τῶν Πελοποννησιακῶν στρατευμάτων ἦτο τρεῖς Αἰγινητικοὶ ὄβολοι.

Ἄν δὲ δύναμι νὰ ἀποφασίσω ἐὰν ὁ Πολύβιος ἐθεώρει τὰ νομίσματα τῆς Συμμαχίας ὡς τετράβολα ἢ ἡμίδραχμα. Λέγει, ὅτι ἡ ἡμερησία πληρωμὴ ἐνὸς Ῥωμαίου στρατιώτου ἦτο δύο ὄβολοι. « *Ὀψώριον δ' οἱ μὲν πεζοὶ λαμβάνουσι τῆς ἡμέρας δύο ὄβολους.* » (VI. 39, 12). Ἡμεῖς γνωρίζομεν ὅτι ἦτο πέντε Ἀσσάρια καὶ τὸ βᾶρος ἐνὸς δηνάρου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν δύναται νὰ ἦτον ὀλιγώτερον τῶν 64 ἀγγ. κόκκ. Τοῦτο δὲ ἀποδεικνύει ὅτι ἡ πληρωμὴ τοῦ Ῥωμαίου στρατιώτου ἰσοδυναμεῖ μὲ 32 κόκκους ἀργύρου. Τὸ πραγματικὸν βᾶρος ἐνὸς Αἰγινητικοῦ ὄβολου, ἐὰν τὸν λογαριάσωμεν 14. 5, μᾶς κάμνει μόνον 29 κόκκους ἑλληνικοῦ ἀργύρου, ὅπερ εἶναι μεγάλη μὲν ἀλλὰ καταληπτὴ ἀπώλεια εἰς ἀνταλλαγὴν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ χαλκοῦ ἀντὶ ἑλληνικοῦ ἀργύρου νομίσματος. Ἐὰν ὅμως ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ Πολύβιος ἀναφέρει τὸ Μακεδονικὸν σύστημα, τοῦ ὄβολου ἔχοντος μόνον 10. 75, ἡ πληρωμὴ ἐνὸς Ῥωμαίου στρατιώτου θὰ ἦτον ἴση μόνον πρὸς 21. 5 κόκκους ἑλληνικοῦ ἀργύρου, ἐνῶ γνωρίζομεν ὅτι ἦτον ἰσοδύναμος πρὸς τοῦλάχιστον 32 κόκκους Ῥωμαϊκοῦ ἀργύρου. Τοῦτο ὅμως εἶναι ὅλως ἀπαράδεκτον.

Εὐρίσκω ἐπίσης ἀδύνατον νὰ συμβεβῆσιν ἕτερόν τι μέρος τοῦ Πολυβίου μὲ τὸ προηγούμενον, καὶ ὑποθέτω ὅτι αὐτὸς ἀναφέρει διαφόρους περιόδους, χωρὶς νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰς μεγάλας ἀλλαγὰς αἰτινες ἔλαβον χώραν ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν Ῥωμαϊκῶν νομισμάτων. Μᾶς λέγει, ὅτι ἐν Ἀσσάριον ἦτο ἴσον πρὸς ἡμισυ ὄβολόν « *ὡς μὲν οὖν ἐπὶ τὸ πολὺ παρίενται τοὺς καταλύτας οἱ πανδοχεῖς, ὡς ἰκανὰ παρ' ἔχειν τὰ πρὸς χρεῖαν ἡμισσαρίου· τοῦτο δ' ἐστὶ τέταρτον μέρος ὄβολου· σπαρτίως δὲ τοῦθ' ὑπερβαίρουσι.* » (II. 45, 6). Τώρα, ἐὰν λογαριάσωμεν τὸν ὄβολόν 14. 5, τοῦτο κάμνει τὴν πληρωμὴν ἐνὸς Ῥωμαίου στρατιώτου ἴσην μὲ 36. 25 κόκκους ἀργύρου, καὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν δηνάριον ὄφειλε νὰ ἔχῃ βᾶρος 72. 5. Ἄλλ' ἐὰν λογαριάσωμεν τὸν ὄβολόν 10. 75, τὰ πέντε Ἀσσάρια εἶναι ἴσα μὲ 26. 750, καὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν δηνάριον μὲ μόνον 53. 5.

Τὸ κατ' ἐμὲ δὲν δύναμι νὰ ἐκφέρω γνώμην εἰς τὸ διλημμικὸν τοῦτο.

2. Διὰ τί ἡ Συμμαχία δὲν ἔκοψε νομίσματα μεγαλύτερας ἀξίας, καθὼς ἦτον εἰς γενικὴν κυκλοφορίαν τότε καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα;

Ὁ Κ. Freeman νομίζω διδοί ἡμῖν τὸ ἐνδόσημον νὰ ἀπαντήσωμεν ὅτι ἡ Συμμαχικὴ κυβέρνησις ἔκαμνε ἔτι ἀπῆται αἱ περιστάσεις καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν συγκέντρωσιν. Ἐκοψε νόμισμα, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς σταθμὸς καὶ ὡς κοινὸν μέσον συναλλαγῆς καὶ ν' ἀπαντήσῃ τὰς πληρωμὰς τῆς κατὰ τὸν εὐκολώτερον τρόπον. Τὸ συμμαχικὸν ταμεῖον ἐλάμβανε τὰ χρήματα ἐκ τῶν διαφόρων πόλεων καὶ ἡ δαπάνη τῆς Συμμαχίας ἦτο περιορισμένη εἰς τινὰ ἀντικείμενα. Ὁ δὲ συμμαχικὸς σταθμὸς ἦτον ἐκεῖνος κατὰ τὸν ὁποῖον ἐκράτουν τοὺς λογαριασμούς των. Ἡ Συμμαχία ἀπῆται χρήματα διὰ νὰ πληρῶνῃ φρουρὰς καὶ μισθωτὰ στρατεύματα. Ἐκάστη πόλις ἐπίσης ἔστειλε τὰ ἀνάλογα στρατεύματα, ἅτινα τὸ ὑπάρχον νομισματικὸν σύστημα ἀποδεικνύει, ὅτι ἐπληρόντο μὲ νόμισμα τοῦ τοπικοῦ τῆς νομισματοκοπεῖου. Ἡ διαφορά εἰς τὴν πραγματικὴν ἀξίαν τῶν νομισμάτων τῶν κομμένων εἰς τὰ ἀστρικά νομισματοκοπεῖα, ἀποδεικνύει ὅτι ὅλαι αἱ μεγάλα πληρωμὰ εἰς ξένους ἢ ἐμπόρους ἢ μισθωτὰ στρατεύματα, πρέπει νὰ ἐγένοντο εἰς μεγαλύτερον νόμισμα καὶ ἡ συναλλαγὴ ἐλογαριάζετο κατὰ τὸν σταθμὸν τῆς Συμμαχίας. Ἐκάστη δὲ πόλις ἐπλήρωνε τὸ ἀνάλογόν τῆς κατὰ τὸ σύστημα τῆς Συμμαχίας. Ἐπειδὴ δὲ τὰ νομίσματα τῶν διαφόρων πόλεων διαφέρουσι μεγάλως κατὰ τὸ βᾶρος, δὲν εἶναι οὐδεμίαν ἀμφιβολία, ὅτι μέχρι τινὸς ἐχρησίμευσον ἀπλῶς ὡς σμειῖ τῆς ἀξίας καὶ πολὺ πιθανὸν αἱ μεγάλα πληρωμὰ τῶν πόλεων ἐγένοντο συνήθως εἰς δίδραχμα καὶ τετράδραχμα ἢ εἰς Μακεδονικὸν χρυσόν.

3. Ποῖος ὁ σκοπὸς τῶν γραμμάτων, μονογράμμάτων καὶ τῶν συμβόλων τῶν πόλεων εἰς τὰ ἀργυρὰ νομίσματα;

Ἐπειδὴ ὑπῆρχε συμμαχικὸς σταθμὸς καὶ ὅλα τὰ νομίσματα τῶν πόλεων, ἅτινα ὑπάρχουν, εἶναι κατώτερα τοῦ σταθμοῦ τούτου, ὑποθέτω ὅτι τῶν πόλεων αἱ κυβερνήσεις εἶχον τὴν ἀδειαν νὰ κερδίζουσι καὶ τι κόπτουσι τὰ εὐτελῆ ταῦτα νομίσματα, (**) ἅτινα ἐτέθησαν εἰς κυκλοφορίαν ὡς μικρὰ χάριν τῆς συναλλαγῆς ὑπὸ τῆς πίστεως τῆς Συμμαχίας. Τὰ δὲ γράμματα, μονογράμματα καὶ σύμβολα τῶν πόλεων ἐτέθησαν πιθανῶς ἐπὶ τῶν νομισμάτων κατὰ συμμαχικὴν διαταγὴν, ὅπως ἐνισχύσωσι τὸ κεντρικὸν ταμεῖον, καὶ τὰ τοπικὰ ταμεῖα τῶν πόλεων, ὅπως ζητῶσι πληρωμὴν κατὰ τὸν συμμαχικὸν σταθμὸν

(*) Ἰσως αἱ πόλεις τῆς συμμαχίας εἶχον πτωχεύσει καὶ ἐρημώσει ὑπὸ τῆς ἀποφρονήσεως ταύτης τοῦ πλοῦτου τοῦ λαοῦ, καθὼς ἡ Ῥωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία καὶ ἡ Τουρκικὴ. Ἐχω τὴν ἰδέαν εἰς οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα.

ἀπὸ πᾶσαν πόλιν, ἧτις ἔθετεν εἰς κυκλοφορίαν τοιαῦτα εἰς μεγάλην ποσότητα. Τοῦτο ἦτο μέτρον διὰ νὰ ἀναγκάζουσι ἐκάστην πόλιν νὰ πληρῶνῃ τὸ περιπλέον. Κατὰ πόσον δὲ ἦτον εὐκόλον εἰς τοὺς πόλεις τῆς πολιτείας εἶναι ζήτημα. Τοιαύτη τις ὑπόθεσις φαίνεται ἀναγκαῖα διὰ νὰ δώσῃ κυρίαν σημασίαν εἰς τὴν περιπλοκὴν τῶν σημείων καὶ συμβόλων εἰς τὰ ἀργυρὰ νομίσματα τῆς Συμμαχίας.

Φαίνεται προσέτι πολὺ παράδοξον ὅτι ἡ κυβέρνησις τῆς Συμμαχίας ἐπέτρεπεν εἰς πόλεις καὶ ἄρχοντας νὰ κόπτουσι νομίσματα μὲ τὴν ἐπικύρωσιν τῆς Συμμαχίας, διαφέροντα τόσον κατὰ τὴν ἀξίαν οὐχὶ μόνον ὡς ἐκεῖνα τῶν διαφόρων πόλεων, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐκεῖνα τῆς αὐτῆς πόλεως. Καὶ ἡ ἱστορία τῆς Συμμαχίας παρέχει ἀμφιβολίαν, ἐὰν ἡ εὐτέλεια τοῦ Συμμαχικοῦ νομίσματος, δὲν προήλθεν ἕνεκα ἐλλείψεως οἰκονομικῆς ἢ θρησκ. μάλλον ἢ οἰκονομικῶν γνώσεων. Ὁ Πολύβιος ἴσως ἐνεθυμήθη τὰς κακὰς συνεπειὰς αἰτινες προέκυψαν ἐξ αἰτίας τῶν νομισμάτων, ἅτινα ὡς τὸ νόμισμα τοῦ ΦΙΑΟΜΕΝΙΟΣ τῆς Ἠλίδος ἐξυγίζον 30 μόνον ἀντὶ 43 κόκκους, ὅτε ἔγραψε τὴν ἀξιωματικὴν καταδικὴν περὶ τῆς ἀτιμίας τῆς δημοσίας πίστεως ἐν Ἑλλάδι. « *Τοιγαροῦν, χωρὶς τῶν ἄλλων, οἱ τὰ κοινὰ χειρίζοντες, παρὰ μὲν τοῖς Ἑλλήσιν, ἐὰν ταλάρτου μόνον πιστευθῶσιν, ἀντιγραφεῖς ἔχοντες δέκα, καὶ σφραγίδας τοσαύτας, καὶ μάρτυρας διπλασίους, οὐ δύναται τηρεῖν τὴν πίστιν· παρὰ δὲ Ῥωμαίοις κατὰ τε τὰς ἀρχὰς καὶ πρεσβείας πολὺ τε πλῆθος χρημάτων χειρίζοντες, δι' αὐτῆς τῆς κατὰ τὸν ὄρον πίστεως τηροῦσι τὸ καθήκον· καὶ παρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις σπάρτιον ἐστὶν εὐρεῖν ἀπεχόμενον ἄνδρα τῶν δημοσίων, καὶ καθαρεύοντα περὶ ταῦτα· παρὰ δὲ τοῖς Ῥωμαίοις σπάρτιον ἐστὶ τὸ λαβεῖν τινα πεφωραμένον ἐπὶ τοιαύτῃ πράξει.* » (VI. 56. 13) Μία σύγκρισις ὅμως δηνάρων Ῥωμαϊκῆς οἰκογενείας, ἅτινα διαφέρουσι κατὰ τὸ βᾶρος ἀπὸ 54 ἕως 64 κόκκους, ἤθελε δυσκόλως συγχωρήσει τὸν Πολύβιον νὰ κάμῃ τοιοῦτον ἔπαινον περὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς τιμιότητος. Αἱ μεγάλα Ῥωμαϊκὰ οἰκογενεῖα φαίνεται ὅτι μετεχειρίσθησαν τὸ δικαίωμα των τοῦ κόπτειν νομίσματα πρὸς ἰδίαν ὠφέλειαν, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καθ' ὃν καὶ τὰ μέλη τῆς Ἀχαϊκῆς Συμμαχίας. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι αὐτοκράτορες ἐκληρονόμησαν τὰ οἰκονομικὰ ἐλαττώματα τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀριστοκρατίας καὶ διέφθειρον τὸ στάδιον τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ διὰ τῶν νομισματικῶν αὐτῶν δόλων. Τὸ μάθημα ὅμως τὸ διδασκόμενον ἀπὸ τὰ νομίσματα ἐκεῖνα τῶν ἐθνῶν, εἰς ὅσα αἱ κυβερνήσεις ἀπεμνημάτισαν τὴν ἰδίαν των καταδίκην, πολὺ παρημελήθη ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν.

Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ διατηρηθῆαι ἓνα νομισματικὸν

σύστημα ἀπαράβατον, κατενόηθη πολὺ καλὰ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων ἄλλ' αἱ κυβερνήσεις των συνεχῶς ἐξώδευον περιστότερα χρήματα ἐκείνων, ὅσα ἐλάμβανον ἢ τιμίως ἢ διὰ τῆς βίας, καὶ διὰ τοῦτο κατέφευγον εἰς τὸν δόλον. Ἡ Ἀθηναϊκὴ δημοκρατία καὶ ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία εἶναι μεγάλαι ἐξαιρέσεις. Ἐπὶ αἰῶνας διετήρησαν τὴν νομισματικὴν αὐτῶν ὑπόληψιν εἰς μέγα ὕψος καθ' ὅλον τὸν ἀρχαῖον κόσμον· καὶ τὸ περιστατικὸν τοῦτο πιθανὸν εἶχε μεγάλην ἐπιρροὴν πρὸς διατήρησιν τῆς ὑπάρξεως τῶν δύο κυβερνήσεων, αἵτινες ἄλλως τε εἶχον τόσας πολλὰς ἐλλείψεις καὶ ἀδυναμίαν. Ἄς συγκρίνωμεν τὴν ἀμετάβλητον ἀκρίβειαν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ νομισματοκοπέου μετὰ τῶν ἐλλειπῶν κατὰ τὸ βῆρος Ἀρχαίων νομισμάτων. Ἐπὶ πάντε ἐκατονταετηρίδας ἢ μόνη διαφορὰ εἰς τὰς Ἀθήνας φαίνεται ὅτι ὑπῆρξεν ἢ εἰσαγωγή μικρῆς τινοῦ ὠφελείας. Ἐπὶ πολὺν δὲ χρόνον οὐ μόνον ἡ δραχμὴ, ἀλλ' ἐπίσης καὶ ἐννέα διαφορετικὰ νομίσματα, κλάσματα τῆς δραχμῆς, ἐκόπησαν εἰς ἄργυρον, διατηρήσαντα μὲ ἐντελῆ ἀκρίβειαν ὅλην τὴν πραγματικὴν αὐτῶν ἀξίαν. Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἀναντιρρήτως ἵνα ἐμποδίξῃ τὴν εὐτέλειαν τῆς μικροτάτης κυκλοφορίας, εἴτε εἰς χαλκόν, εἴτε εἰς μόλυβδον. Κατέχω δώδεκα ἡμισβολοὺς, οἵτινες ἐνοόμενοι ζυγίζουσι 63 ἀγγλ. κόκκ. Ἡ ἀκρίβεια τῶν Ἀθηναϊκῶν νομισματοκοπέων μᾶς δεικνύει τὸ μέτρον τῶν ὠφελειῶν τῶν Ἀρχαίων πόλεων ἢ τραπεζιτῶν, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἦν κεκρυμμένα ὑπὸ τὰ μονογράμματα καὶ τὰ ἀρχικά, ἅτινα ζαλιζοῦσι τοὺς νομισματολόγους.

Ὁ ἀρχαῖος κόσμος ἦτο κατὰ βῆθος πεπεισμένος διὰ τὴν καλὴν πίστιν τοῦ Ἀττικοῦ νομισματοκοπέου. Οἱ Ῥωμαῖοι ἀπήτουν πληρωμὴν εἰς ἄργυρον οὐχὶ κατώτερον τοῦ Ἀττικοῦ συστήματος, καθὼς ἀναφέρει ὁ Πολύβιος, XXII. 45. 8. καὶ ὁ Ξενοφ. Ἑλλ. II. 4, 43, λέγει — «τοῖς ὄρκοις ἐμμένει ὁ δῆμος.»

4. Τὸ Συμμαχικὸν χαλκινὸν νομίσμα ἦτο χαλκός;

Πιστεύω ὅτι τοῦτο πρέπει νὰ λυθῇ καταρακτικῶς, ἀναφορικῶς πρὸς τὰ νομίσματα τὰ φέροντα τὰ ὀνόματα τῶν συμμαχικῶν πόλεων. Ἀλλὰ δὲν γνωρίζω ἐὰν ὑπάρχωσι διδόμενα, ἵνα δρῶσι τὴν ὀνομασίαν τῶν μικροτέρων χαλκίνων νομισμάτων, ἅτινα ἔχουσι κεφαλὴν Διὸς εἰς τὰ ἔμπροσθεν καὶ ἔπισθεν μόνον τὸ μονόγραμμα τῆς Συμμαχίας. Ταῦτα ἴσως ἦσαν νομίσματα ἡμίσεως χαλκοῦ, κλάσματα πολὺ ἀναγκασίου.

5. Ποῖος ἦτον ὁ συμμαχικὸς σκοπὸς νὰ χαραττη ἐκάστη πόλις τὸ ὄνομά της εἰς τὰ χαλκινὰ νομίσματα τὰ ἐν κυκλοφορίᾳ;

Πολλὰ πόλεων νομίσματα εἶναι ἐξ ὀρυζάλκου καὶ πολλὰ ἐκ καθροῦ χαλκοῦ. Ἡ διαφορὰ αὕτη ἀ-

ποδεικνύει ὅτι πολλὰ χαλκινὰ νομίσματα ἐκόπησαν ὡς σημεῖα ἀξίας καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν πραγματικὴν αὐτῶν ἀξίαν, ὡς τὸ Ῥωμαϊκὸν Ἀσάριον ἐπὶ πολὺν χρόνον. Ὁ σκοπὸς δὲ τοῦ θέτειν τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ἐπὶ τοῦ νομίσματος ἦτον ἵνα ἐμποδίσῃ πᾶσαν πώλιν νὰ θέτῃ πολλὰ εἰς κυκλοφορίαν. Παρόμοιον τι κώλυμα ἦτον ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον, ἵνα ἐμποδίσῃ πόλεις ὡς τὴν *Martineian*, τὰ *Megara* καὶ τὴν *Μεγαλόπολιν* ἀπὸ τὸ νὰ πλημμυροῦν ἀπὸ τοιούτων πόλεων νομίσματα ὡς τῶν *Ἐλισσαίων*, *Παγῶν* καὶ *Διπαίας*. Τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ἔδωκεν εἰς ἕκαστον τοπικὸν ταμεῖον καὶ εἰς ἕκαστον κολυβιστὴν τὴν δύναμιν τῶν ἀναγκαστικῶν πληρωμῶν εἰς ἄργυρον τοῦ Συμμαχικοῦ σταθμοῦ διὰ πᾶσαν μεγάλην συσπῆρσιν χαλκοῦ. Ἡ δύναμις αὕτη ἦτον ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα διὰ νὰ διατηρῆ τὰ χαλκινὰ νομίσματα εἰς κυκλοφορίαν κατὰ τὴν ὀνομαστικὴν αὐτῶν ἀξίαν, καὶ τοῦτο ἦτον ἀναγκαῖον, νὰ χαραττη δὲλ. ἐκάστη πόλις τὸ ὄνομά της ἐπὶ τοῦ κυκλοφοροῦντος νομίσματος διὰ νὰ κάμνῃ οὕτω τὴν εὐθύνην τῆς πραγματικῆς. (*)

Κατάλογος περιγραφικῶς τῶν Χαλκίνων Νομισμάτων τῆς Ἀρχαίας Συμμαχίας τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου.

Ἀρχαῖα ἐν γένει 1. Κεφαλὴ δαφνοστεφῆς τοῦ Διὸς πρὸς δεξιὰ.

Χαλ. 3 2/3 Ὄπισθ. X ἐντὸς στεφάνου δάφνης.

2. Ἡ ἴδια κεφαλὴ πρὸς ἀριστερά.

Χαλ. 2 2/3 Ὄπισθ. X ἐντὸς στεφάνου δάφνης.

Ἀγίον ΚΡΙΘΩΝ Ζεὺς Νικηφόρος ὄρθιος πρὸς ἀριστερά.

Χαλ. 6 XV Ὄπισθ. ΑΧΑΙΩΝ ΑΙΓΙΕΩΝ γυνὴ καθήμενη πρὸς ἀριστερά.

Ἄργος Ζεὺς ὄρθιος πρὸς ἀριστερά.

Χαλ. 4 Ὄπισθ. ΑΧΑΙΩΝ ΑΡΓΕΙΩΝ[N] γυνὴ καθήμενη πρὸς ἀριστερά.

(*) Σημ. Μετ. Ἐν τῇ τέλει τοῦ ἄρθρου τοῦ ἐ συγγραφῆς δημοσιεύει συμπλήρωσιν τοῦ καταλόγου τοῦ K. Warren τῶν χαλκίνων νομισμάτων τῆς Ἀρχαίας Συμμαχίας. Κατὰ προτροπὴν δὲ τοῦ ἴδιου συγγραφῆς ἀντὶ τῆς συμπληρώσεως ταύτης ἔλας ἀσκήσου διὰ τοὺς Ἑλληνας ἀναγνώστας δημοσιεύομεν τὸν περιγραφικὸν κατάλογον τῶν ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικῷ Νομισματικῷ Μουσείῳ εὐρισκομένων χαλκίνων νομισμάτων τῆς Συμμαχίας. Ἐπίσης χάριν τῶν ἐνδιαφερομένων, δημοσιεύομεν καὶ τὰς πόλεις τῆς Ἀρχαίας Συμμαχίας κατὰ χρονολογικὴν τάξιν, ἱσομετρώοντες τὸ τε ἔτος καθ' ὃ ἐκάστη εἰσήλθεν εἰς αὐτήν, καὶ τὸ εἶδος τῶν νομισμάτων, ἅτινα ἔχει. Σημειοῦνται δὲ ταῦτα διὰ τοῦ Ἀργ=Ἄργυρος καὶ Χαλ=Χαλκός. Ἐκείνων δὲ τῶν πόλεων, εἰς ἃς δὲν εἶναι σημειωμένον οὐδὲν εἶδος μετάλλου, δὲν εὐρέθησαν εἰσὶ νομίσματα.

Ἀσία	ΞΕΝΙΑΣ
Χαλ 5	Ὄπισθ. ΑΧΑΙΩΝ ἈΣΕΑΤΑΝ
Κερύνεια	ἔμπροσθεν τοῦ Διὸς K
Χαλ 4 1/2	Ὄπισθ. ΑΧΑΙΩΝ ΚΑΡΥΝΕΩΝ
Κλεωναί	ΑΓΑΙΟΣ Ζεὺς ὄρθιος πρὸς ἀριστερά
Χαλ 4 1/2	Ὄπισθ. ΑΧΑΙΩΝ ΚΛΕΩΝΑΙΩΝ
Κλείτωρ	ΝΙΚΙΑΣ
Χαλ 5	Ὄπισθ. ΑΧΑΙΩΝ ΚΛΕΙΤΟΡΙΩΝ
Κόρινθος	ΧΑΙΡΕΑΣ
Χαλ 5	Ὄπισθ. ΑΧΑΙΩΝ ΚΟΡΙΝΘ[ΙΩΝ]
	ἔμπρ. ΚΡΑΤΙ ΝΟΣ
Χαλ 4 1/2	Ὄπισθ. ΑΧΑΙΩΝ [ΚΟ]ΡΙΝΘΙΩΝ
Ἄλεξ; Ἡλις;	ΣΥΜΙ ΧΟΣ
Χαλ 4 1/4	Ὄπισθ. ΑΧΑΙΩΝ ΑΛΕΙΩΝ
Ἐπίδαυρος	ἔμπρ. ΑΧΑΙΩΝ
Χαλ 4 2/3	Ὄπισθ. ΑΡΙΣΤΟΛΑΣ ΕΠΙΔΑΥΡΙΩ[N]
Γόρτυς	ΝΙΚ—Ο—Σ ὀριζοντίως ΤΡΑ—ΤΟΣ
Χαλ 4 2/3	Ὄπισθ. ΑΧΑΙΩΝ ΚΟΡΤΥΝΙΩΝ εἰς τὸ πεδίον ὀπισθεν R
Ἡρακία	ΘΕΟΣ—Ε—ΝΟΣ
Χαλ 4 1/2	Ὄπισθ. ΑΧΑΙΩΝ ΗΡΑΙΩΝ
Μεθύδριον	ΑΝΑΡΕ ΑΣ
Χαλ 5	Ὄπισθ. ΑΧΑΙΩΝ ΜΕΘΥΔΡΙΩΝ
Παγαί	ΧΑΡΜΙΑ[ΑΣ]
Χαλ 4	Ὄπισθ. ΑΧΑΙΩΝ ΠΑΓΑΙΩΝ
Τεγέα	ΚΛΕΑΡ ΧΟΣ
Χαλ 4 1/2	Ὄπισθ. ΑΧΑΙΩΝ ΤΕΓΕΑΤΑ[N]
Φενεός	ΜΝΑΣΙ ΛΑ•Σ
Χαλ 4 2/3	Ὄπισθ. ΑΧΑΙΩΝ ΦΕΝΕΩΝ
Φιγαλέα	ΚΛΕΟΜΙ ΚΟΣ
Χαλ 5	Ὄπισθ. ΑΧΑΙΩΝ ΦΙΓΑΛΕΩΝ
	19 Νομίσματα.
	ΑΧΙΑΛΕΥΣ ΠΟΣΤΟΛΑΚΑΣ
	Νομισματογνώμων τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου.

Πόλεις τῆς Ἀρχαίας Συμμαχίας.

Π. X. 280.	1 Πάτραι	Ἄργ. Χαλ.
	2 Δύμη	Ἄργ. Χαλ. (*)
	3 Τρίταια	
	4 Φαραί	

(*) Τὸ Χαλ. τῆς Δύμης εὐρίσκεται ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ K. Froesch-Osten.

Π. X. 275.	5 Βοῦρα	
	6 Αἶγαί	Ἄργ. Χαλ.
	7 Κερύνεια	Χαλ.
	8 Αἶγαιρα	Ἄργ. Χαλ.
	9 Πελλήνη	Χαλ.
	10 Λεόντιον	
Π. X. 251.	Σικυών	Ἄργ. Χαλ.
243.	Κόρινθος	Ἄργ. Χαλ.
"	Μέγαρα	Ἄργ. Χαλ.
"	Ἐπίδαυρος	Ἄργ. Χαλ.
"	Τροιζήνη	Ἄργ.
Π. X. 240-235	Ἡρακία	Χαλ.
"	Κλεωναί	Ἄργ. Χαλ.
"	Στύμφαλος	Χαλ.
"	Φενεός	Χάλ.
"	Ἄλεξ	Χαλ.
"	Θέλπουσα	Χάλ.
"	Ἀντιγόχεια (Μκντίνεια)	Βρετ. Μουσ. καὶ ἱατρ. Βερέττας
Π. X. 234.	Μεγαλόπολις	Ἄργ. Χαλ.
"	Ἐρμιόνη	Χαλ.
Π. X. 228.	Ἄργος	Ἄργ. Χαλ.
"	Φλιοῦς	Χαλ.
Π. X. 227.	Καρυζί	Ἄργ. Χαλ.
Π. X. 222.	Τεγέα	Ἄργ. Χαλ.
Π. X. 219.	Ψωφίς	Χαλ.
Π. X. 208.	Παγαί	Χαλ.
"	Φιγαλέα	Χαλ.
"	Ἀσίνη	Χαλ.
Π. X. 208.	Ἐλισσαῖοι	Χαλ.
	Ἀλιφειρα	Χαλ.
	Ἀσία	Χαλ.
	Διπαία	Χαλ.
	Γόρτυς	Χάλ.
	Παλλάντιον	Ἄργ. Χαλ.
	Μεθύδριον	Χαλ.
	Θεισία	Χαλ.
Π. X. 194.	Εὔα	Ἄργ. (*) Χαλ.
"	Ἡλις	Ἄργ. Χαλ.
Π. X. 191.	Μεσσήνη	Ἄργ. Χαλ.
Π. X. 192.	Λακεδαίμων	Ἄργ. Χαλ.
Π. X. 184.	Κορώνη	Χαλ.

Πίναξ τῶν ἐπὶ τῶν Ἀρχαίων νομισμάτων εὐρισκομένων ὀνομάτων.

ΑΓΑΙΟΣ	Κλεωναί
ΑΓΙΑ	Μεγαλόπολις
ΑΘΑΝΙΠΠΟΣ	Πελλήνη

(*) Ἀπέδοσις Δ. Ποδολάκας.

ΑΘΑΝΑ	Μέγαρα
Κ. Α. Α	Κερύναια
ΑΝΔΡΕΑΣ	Μεθύδριον
ΑΝΔΡΙΝΑΣ	Κορώνη
ΑΝΤΑΝΔΡΟΣ	
ΑΡΓΕΙΑΣ	Μεσσήνη
Άργ. ΑΡΙΣΤΟΔΑΜΟΣ	Αίγιον
Χαλ. Α. . . . ΛΑΜΟΣ	Δύμη. Prokesch-Osten
ΑΡΙΣΤΟΛΑΣ	Ἐπίδαυρος
ΑΡΧΕΜΑ	Πελλήνη
ΑΡΧΙΠΠΟΣ	Αίγιον
Α	Γόρτυς
ΔΕΞΙΑΣ	Μεσσήνη
Άργ. ΔΙΟΜΕΝΙΟΣ	Ἴλις
ΔΥΜΑΛΑΣ	Παγαί
Άργ. ΔΩΡΟΝ	Μέγαρα
Άργ. ΕΠΙΝΙΚΟΣ	Ἴλις
ΕΡΑΤΟΣΙΟΣ	Στύμφαλος
Άργ. ΕΥΑΡΕΙ	Τεγέα
ΕΥΝΕΜΗΣ	Μεσσήνη
ΗΜΙΡΙΑ	Μέγαρα
ΗΡΑΚΛΙ	Αίγιον
ΘΕΟΣΕΝΟΣ	Ἡραία
ΘΕΩΝ	
ΘΡΑΣΣΕΑΣ	Τεγέα
Άργ. ΘΡΑΣΥΔΕΩΝ	Ἴλις
ΙΕΡΩΝ	Ἀλέα
ΙΠΠΑΡΧΟΣ	Παλλάντιον
ΙΣΜΙΑΣ	Τεγέα
Άργ. ΚΑΛΙΠΠΟΣ	Ἴλις
ΚΑΛΙΦ	Φλιοῦς
ΚΑΛΙΣΤΑΤΑ	
ΚΑΛΑ	Καρυαί
Άργ. ΚΑΜΑΙΩΝ	Ἴλις
ΚΛΕΑΡΧΟΣ	Κορώνη
ΔΑΡΧ	Ἀσέα
	Φιγαλέα
ΚΛΕΟΔΙ-ΚΟΣ	Φιγαλέα
ΚΛΕΟΔΙ-ΣΟΣ	
ΚΟΡΙΕΣΑΣ	Τεγέα
ΚΡΑΤΙΝΟΣ	Κόρινθος
ΚΡΙΘΩΝ	Αίγιον
ΛΑΣΙΑΣ	Διπαία
ΛΥΣΑΝ	Αίγειρα
Λ]ΓΣΙΜΑ	Ἀλίφειρα
ΜΝΑΣΙΔΑΟΣ	Φενεός
ΝΙΚΙΑΣ	Κλείτωρ
Άργ. "	Ἴλις
ΝΙΚΟΣΤΡΑΤΟΣ	Γόρτυς
ΝΙΚΟ	Γόρτυς

ΞΕΝΙΑΣ	Ἀσέα
ΞΩΝΟΣ	Μεγαλόπολις
ΠΑΝΤΙΣΟΣ	Μεσσήνη
Άργ. "	Ἴλις
ΠΑΣΩΝ	Φλιοῦς
"	Τεγέα
ΠΕΛΛΑΝΗΑΣ	Καρυαί
ΠΕΜΠΙΑΝ	Ἀσέα
ΠΟΛΥΜΗΡΗΣ	Θεισόα
ΠΟΛΥΠ	;
ΣΥΛΙΚΟΣ	Ἀλέα
ΤΙΑΚΩΝ	Τεγέα
ΤΙΜΟΚΛΕΟΣ	
ΤΙΜΟΚΡΑΤΗΣ	Ἀσίνη
ΥΣΙΜΑ	Ἀλίφειρα
ΦΑΗΝΟΣ	{ Άργος
	{ Σικυών
Άργ. ΦΙΛΟΜΕΝΙΟΣ	Ἴλις
ΧΑΙΡΕΑΣ	Κόρινθος
ΧΑΡΜΙΔΑΣ	Παγαί
ΧΙΝΑΣΣΕΑΣ	Τεγέα

Σ Κ Η Ν Α Ι
ΤΟΥ ΕΝ ΚΑΝΑΔΙΚῃ ΒΙΟΥ.

Α'. Ὁ ποταμὸς Ἅγιος Ἰωάννης.

Τί απέγειναν τὰ ζωηρά καὶ μεγαλοπρεπῆ δάση, τὰ ὅποια, ἐκτεινόμενα ἀπὸ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου μέχρι τῆς Νέας Σκωτίας, ἐκάλυπτον ὅλην σχεδὸν τὴν χώραν, τὴν καλουμένην τὸ πάλαι Ἀκαδιαν; Ἐπέσαν μικρὸν κατὰ μικρὸν ὑπὸ τὸν πέλεκυν τῶν ὑλοτόμων ἄποικοι ἐκ τῆς Μεγάλης Βρετανίας ἐξεχέρσωσαν τὴν γῆν, ἐξήραναν τὰ τέλματα, ἔκτισαν καλύβας καὶ ἐθεμελίωσαν πόλεις ἐκεῖ, ὅπου οἱ Γάλλοι μετέβαινον μετ' ἀγρίων ἵνα κυνηγήσωσιν ἄρκτους καὶ ἵππελάφους. Ἡ ἀπὸ Κουεβέκ εἰς Ἅγ. Ἰωάννην μετάβασις, ἣτις ἄλλοτε ἐγένετο ἐντὸς ἐξ ἑβδομάδων διὰ τοῦ δάσους, τοῦ ὀδοπόρου κρατοῦντος πέλεκυν καὶ ὀδηγουμένου ὑπὸ τῶν ἀστέρων, σήμερον γίνεται ἐντὸς μιᾶς ἢ δύο ἡμερῶν ἐπὶ σιδηροδρόμου. Ἡ ἀλλοίωσις αὕτη ἐτελέσθη ἐντὸς πενήκοντα ἐτῶν. Ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν διεδόθη τῶν νεωτέρων ἡ δραστηριότης κατὰ τὰς χέρσους ἐκείνας χώρας, καὶ ἐξηφανίσθη ἡ μεγαλοπρεπὴς θεὰ τῆς εἰρηνικῆς ἐρημίας. Ἡ γῆ ἀνήκει εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἰς τὸν ἄνθρωπον δὲ ἀπόκειται νὰ καθιστᾷ αὐτὴν γόνιμον δι' ἐργασίας καὶ κόπων, καὶ νὰ πολυπλασιάσῃ τὸν πλοῦτον τῶν λαῶν. Καὶ ὅμως οἱ ἰδόντες αὐτοῖς ἀφθαλμοῖς τὴν ἀρχὴν τοῦ πολέ-

μου, τὸν ὅποιον ὁ ἀδυσώπητος πολιτισμὸς ἐπεχείρησε πρὸς τὴν ἐρημον, φέριον πῦρ καὶ σίδηρον εἰς τὰ ἀδιάβατα καὶ πυκνότατα δάση, διατηροῦσι βεβιαίως τὴν μνήμην τῆς καταστροφῆς καὶ τῶν διὰ παντὸς ἀπολεσθεισῶν φυσικῶν ἐκείνων καλλονῶν. Καὶ ἄλλοι μὲν, γοητευόμενοι ὑπὸ τῆς ἐλπίδος, παραδίδονται ἀκάθεκτοι εἰς τὸ μέλλον· τὸ καθ' ἡμᾶς ὅμως αἰσθανόμεθα τὴν ἀνάγκην νὰ βίψωμεν βλέμμα συμπαιθεῖα πρὸς τὰ παρελθόντα· πᾶν ὅ,τι πίπτει ἵνα μὴ ἀναστῆ πλεόν εἶναι ἄξιον τελευταίας προσαγορεύσεως. Παρακκλοῦμεν λοιπὸν τὸν ἀναγνωστὴν νὰ συνιδεῖσθαι ἡμᾶς κατὰ τὴν πορείαν ταύτην καὶ νὰ συναναδράμῃ εἰς τὸ παρελθόν, μέχρι τῆς ὥρας καθ' ἣν ἡ εἰρήνη περήγαγε τὴν εὐδαιμονίαν τῆς ἀρκτώας Ἀμερικῆς. Ἄς ἐξέλθωμεν τῆς Κουεβέκ διὰ τῆς λεωφόρου τοῦ Ἁγ. Λαυρεντίου, καὶ ἄς καταβῶμεν μετὰ τοῦ μεγαλοπρεποῦς αὐτοῦ ποταμοῦ μέχρι τοῦ στομίου ἐνὸς τῶν μυρίων βρυμάτων, τοῦ καλουμένου Ποταμοῦ Λύκου. Αὐτόθι εὕρισκόμεν κομψὴν κόμην κειμένην ἐπὶ λόφου, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ οὗ ὁ ὀφθαλμὸς θρυμάζει καὶ τὸν ἀχανῆ ποταμὸν κυλίοντα τὰ κύματα αὐτοῦ πρὸς τὸν ὠκεανὸν, καὶ τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων τοῦ Λαβραδόρ. Τρεπόμενοι δὲ πρὸς δεξιὰ, ἄς διαβῶμεν ἐν τάχει τὴν ὠραίαν λίμνην Τεμισκουάταν, χωρὶς νὰ σταθῶμεν ὅπως παρατηρήσωμεν τοὺς ἀλιευτικοὺς ἀετούς, πετυγιζοντας χαριέντως ὑπὲρ τὰ ὕδατα, ἢ τοὺς μικροὺς πέρδικας, τοὺς τρέχοντας ἐλαφροὺς ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ χόρτου ἄς ἀφήσωμεν τοὺς περιτόμους λαγωοὺς φεύγοντας περὶ ἡμᾶς καὶ τὰς δορκάδας πηδώσας μεταξὺ βάτων, καὶ ἄς διευθυνθῶμεν πρὸς τοὺς Μικροὺς Καταβάκτας (Little Falls) τοῦ ποταμοῦ Ἁγ. Ἰωάννου. Ἐνταῦθα, τῶν δασῶν ἡ μεγαλοπρεπεία καθίσταται ἀπκράμιλλος. Αἱ πεῦκαι, αἱ μελίαι, οἱ σφένδαμνοι, αἱ πλατύφυλλοι δρυς, οἱ φηγοί, ἀναμιγνύουσιν ἐν ἀρμονίᾳ τὰ φύλλα αὐτῶν. Ἡ σύνδενδρος ἐκεῖνη χώρα ἦτο ποτὲ ὁ παράδεισος τῶν ὑλοτόμων, τοὺς ὁποίους οἱ Ἄγγλοι ἄποικοι ὠνόμαζον lumberers, ἀνδρῶν ταρκαροποιῶν καὶ βναύσων, ἀγκυώντων τὸν πλάνητα βίον καὶ ἀκαταγωνίστως ἐπιδομένων πρὸς πάντα κόπον. Ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτῶν, ἔργον εἶχον τὸ κόπτειν δένδρα, καὶ κατασκευάζειν ὑπερμεγέθεις σχεδιάς, τὰς ὁποίας παρέδιδον εἰς τὸ βεῦμα τοῦ ποταμοῦ.

Ἀριθμὸς τις τῶν ὑλοτόμων τούτων ἦτό ποτε κατεστρατοπεδευμένος περὶ τὰς ὄχθας τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, κάτωθεν τῶν Μικρῶν Καταβάκτων. Εἶδὲ καὶ ἦτο Κυριακῆ, αὐτοὶ καταγίνοντο εἰς τὸ σύνθηδες ἔργον. Τὸν κτύπον τῶν πελέκων καὶ τοῦ τριγμοῦ τῶν προαιωνίων δένδρων, τῶν καταπιπτόντων μετὰ πατάγου εἰς τὴν γῆν ἣτις εἶχε θρέψει αὐτὰ, συνώδευον αἱ πράχορδοι φωναὶ τῶν ἐργατῶν ἁ-

ματα ἄσσηνα καὶ βλασφημίαι ἀποτρόπαιοι ἀντήχουν ὑπὸ τοῦς χλοερῶς θόλους τῶν δασῶν, καθ' ὧν ἐμάχοντο εἰκοσὶν ἡράκλειοι βραχίονες. Εἶναι δὲ ἄξιον σημειώσεως ὅτι ἡ καταστροφὴ παντὸς πράγματος, δένδρου ἢ μνημείου, προξενεῖ εἶδος μέθης, προκκλόσης κτηνώδη χαράν· ἐνῶ ἀπ' ἐναντίας ὁ σπαίρων ἢ ὁ οἰκοδομῶν ἐργάζεται σιωπηλὸς καὶ ἀτάραχος, συγκεντρῶν μετὰ πόθου τὰς σκέψεις αὐτοῦ εἰς τὸν σπῶρον ἢ τὴν οἰκοδομήν. Οἱ θορυβῶδεις λοιπὸν αὐτοὶ ὑλοτόμοι, ἔφρον ἔνδυμα οὐχὶ πολλὰ εὐάρεστον, ἦτοι κίκκινον ὑποκάμισον γονδροῦφραντον, ἱμάτιον (μπλούζαν) πρασινωπὸν δεδεμένον περὶ τοὺς νεφρούς καὶ ὑποδήματα μελανωπάως τὰ τῶν Ἰνδῶν· τὴν δὲ κεφαλὴν ἐκάλυπτε πῖλος ψάθινος ἀορίστου σχήματος, πεπιεσμένος, δξὺς καὶ ἀνοικτὸς εἰς τὴν κορυφήν. Τοὺς πῖλους τούτους πλέκουσιν αὐτοὶ οἱ ὑλοτόμοι κατὰ τὰς διεξοδικὰς νύκτας τοῦ χειμῶνος. Τὴν δὲ ὕψιν αὐτῶν εἶχον μαυρίσει οὐ μόνον αἱ καυστικαὶ ἀκτίνες τοῦ θερινοῦ ἡλίου, ἀλλὰ καὶ τῆς χύονος ἢ ἀντανάκλασις καὶ τοῦ χειμῶνος οἱ κατάψυχροι ἀνεμοὶ· μέλαινα κόμη ἐκυμάτιζεν εἰς τοὺς ὤμους αὐτῶν, καὶ περὶ τοὺς πώγωνας ἐκρέματο ἀκάθαρτον γένειον. Οὕτω πως ἐνδεδυμένοι καὶ τοιαύτην ἀλλόκοτον φυσιογνωμίαν ἔχοντες, κρατοῦντες πέλεκυν καὶ μάχαιραν εἰς τὴν ζώνην φέροντες, ἐφάνοντο ἄλλοι Ροβινσῶνες.

Ὁ ἥλιος εἶχεν ἀρχίσει νὰ κρύπτεται ὀπισθεν τῆς κορυφῆς τῶν δένδρων, ὅτε ἐτοιμάσαντες μεγίστην σχεδιάν, προσήρμωσαν καὶ ἀνὰ μίαν κόπην ἐμπροσθεν καὶ ὀπισθεν, ὅπως ρυθμιζῶσι τὸν πλοῦν· ὁ δὲ ἀρχηγὸς Τωβίας Ἄρβιγεν ἀποταθεὶς πρὸς τοὺς ἄλλους, ἐκραξε μεγαλοφῶνως·

— Ἐ! παιδιά! ἀρκετὰ ἐδουλεύσαμεν σήμερον Κυριακῆν.

— Ζήτω! ἀνεφώνησαν δραβουμαδὸν οἱ ῥωμαλέοι ὑλοτόμοι.

Καὶ καθίσαντες περὶ χίτρων κατεβόρθησαν ὡς συνήθως πικτὸν κρέας χυρίειον καὶ σκληρὸν δίπυρον. Μετὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ γεύματος ἀνεγαργάρισαν ἱκανὸν ποσὸν βῆξιου, ἤναψαν μικρὰς πίπας καὶ ἐσωρεύθησαν περὶ σπινθηροβόλον πῦρ. Τοῦ φηνοπόρου αἱ νύκτες εἶναι ψυχραὶ κατὰ τὰ δάση τῆς Καναδικῆς, καὶ ἂν καὶ ἦτο τότε Μάϊος, πάλιν ὅμως μετὰ τὴν ὄσιν τοῦ ἡλίου αἱ νύκτες ἦσαν κατάψυχροι· ποῦ καὶ ποῦ νιβάδες χύονος ἐσχέπχων τὴν γῆν, καὶ ὁ Ἅγ. Ἰωάννης κατεκύλιε πάγου. Ὁ οὐρανὸς ἦτο σκοτεινός· ἀστέρες ἀραιοὶ ἐξηκάντιζον μεταξὺ διεσχισμένων νεφελῶν κλονούμενον φῶς, καὶ ἡ στρηνῆς φωνὴ τοῦ αἰγωλιῦ, καὶ ὁ σοβαρὸς τῆς γλαυκῆς μυκηθμῶς, καὶ αἱ πένθιμοι τοῦ λυγκῆς ὑλακαὶ ἀντήχουν κατὰ τὰ δάση. Οἱ ὑλοτόμοι ὅμως, ἀνεπίδεκτοι καὶ τοῦ φόβου καὶ τῆς μελαγχολίας

λάδι γυμνασίων, ὀδηγηθεὶς καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῆς πολυετοῦς πείρας τὴν ὁποῖαν ἀπέκτησε διδάσκων. Ἰνα δὲ ἐννοήσωμεν ὅποιον τὸ σύγγραμμα, περὶθέντος ἐνταῦθα τὸν πρόλογον τοῦ μεταφραστοῦ.

«Εἰ καὶ ὑπάρχουσιν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γλωσσῇ πρὸς τὴν ἐν τοῖς ἡμετέροις Γυμνασίοις διδασκαλίαν τῆς Γενικῆς καὶ Ἑλληνικῆς ἱστορίας ἐγχειρίδια σπουδαίων ἀνδρῶν, ἐκ τῶν αὐτῶν μετενηνεγμένα πολυρῥόων ναυμάτων, ἀλλ' ὅμως τὸ πρῶτον, συνανοῦν, ὡς νομίζομεν, συντομίαν καὶ βραχυλογίαν μετ' ἀκριβείας ἐπὶ ἐκτάσεως ὅση ἀπαιτεῖται πρὸς τὴν ἐν τοῖς πρῶτῳ ἡμῖν Γυμνασίοις διδασκαλίαν τῆς Γενικῆς καὶ Ἑλληνικῆς ἱστορίας, εἶνε ἐν τῇ μικρότητι περιεκτικώτατον καὶ δύναται, νομίζομεν, νὰ μὴ φανῆ περιττόν. Αἱ δὲ ἐν αὐτῷ κεινομοίαι αἱ ἀπαραίτητοι πρὸς τὴν κατάληψιν τῆς ἱστορίας καὶ σκοπιμώταται πρὸς τὴν τῶν διδασκωμένων διανοητικὴν ἀνάπτυξιν εἶνε ἢ τε προεκτασμένη γεωγραφικὴ ἐποψὶς ἐκάστης κατὰ μέρος χώρος, ἐν ᾗ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα παρεστάθησαν, καὶ ἡ ἐπιτασσομένη τοῦ πολιτισμοῦ περίληψις, ἣτις εἰς μὲν τὴν Ἀρχαίαν ἱστορίαν συνάπτεται μετὰ τῆς ἱστορίας ἐκάστου λαοῦ, εἰς δὲ τὴν Μέτην καὶ Νεωτέραν ἀναφέρεται εἰς πᾶσαν τὴν ἐποχὴν ἀνγκόντως. Ἐκ τούτου οὐχὶ μόνον ἐπαγωγὸν καθίσταται τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας, ποιητικὸν διὰ τούτων, ἀλλὰ καὶ διδάσκει συγχρόνως ἡμᾶς ὅτι ἡ σημασία ἐκάστου λαοῦ δὲν ἐξαρτᾶται μόνον ἐκ τῶν πολεμικῶν πράξεων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς πρὸς τὸν πολιτισμὸν ἀναπτύξεως αὐτοῦ.

»Πολλὰ τοῦ συνδέονται μετὰ τοῦ κειμένου σπουδαῖα γεγονότα, πολλὰ πρὸς αὐτὸ σχέσιν ἔχοντα, ἅτινα ὅμως, διακρινόμενα διὰ μικροτέρων γραμμῶν, δύναται οἱ διδάσκοντες νὰ παραλείψωσιν, ἢ ν' ἀναπτύσωσιν κατὰ τὴν κατάστασιν καὶ τὰς ἀνάγκας τῶν ἀνομοτῶν τῶν.

»Ἀποφασίζοντες νὰ μετενέγκωμεν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς γλῶσσαν ἐγχειρίδιον γενικῆς ἱστορίας, ἔχον τὰ ἀνωτέρω πλεονεκτήματα, μετὰ πλείους φροντίδος ἐζητήσαμεν τὰ ἄριστα τῶν ἐν χρῆσει ἐν τοῖς ἀντιστοιχοῖς διδασκασίαις τῆς Γερμανίας, Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ τῶν ἄλλων περρωτισμένων ἐθνῶν πρὸς τὰ πρῶτῳ ἡμῖν Γυμνάσια. Ἐκ τούτων δ' ἐξελέξαμεν τὴν ἐπιτομὴν τῆς Γενικῆς ἱστορίας τοῦ ἐν Κολωνίᾳ σοφοῦ καθηγητοῦ Γουλιέλμου Πυτσίου, ἣτις πρὸς πάντων ἀνομολογεῖται ὅτι εἶνε τὸ ἄριστον τῶν ἐν Γερμανίᾳ διδασκασίαις τῆς Γενικῆς ἱστορίας βιβλίων. Ἐγένοντο ὅμως ἐν αὐτῷ διασκευαί, ὅσας ἀπῆται ἢ εἰς τὰ ἐν Ἑλλάδι Γυμνάσια εἰσπαγωγὴ αὐτῆς, ἣ γον τὰ ἀφορῶντα ἡμᾶς καὶ τὰ περὶ ἡμᾶς ἀνεπτύχθησαν. ὅπως πρᾶττει τοῦτο ἀντιστρόφως ὁ ἴδιος συγγραφεύς· ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν τοῖς λοιποῖς πολλαχοῦ συνεπτωμένα, ὅμως καταληπτὰ ἄλλοις, ἀνεπτύχθησαν

καὶ ἐτροποποιήθησαν πρὸς εὐκολωτέραν κατάληψιν αὐτῶν.

»Τὸ εὐμέθοδον τοῦ συγγραφέως τῆς ἀνὰ χεῖρας ἱστορίας ἐκτὸς τῆς ῥηθείσης γενικῆς ἀνομολογίας δεικνυσὶν ἢ γενικὴ σχεδὸν χρῆσις τοῦ βιβλίου ἐν Γερμανίᾳ, αἱ ἄλλεπάλληλοι ἐκδόσεις καὶ αἱ εἰς πολλὰ καὶ σοφὰ κράτη μεταφράσεις αὐτοῦ, τὰ ὅποια προσμακρυροῦσι καὶ τὸ ἐπιτυχὲς τῆς ἡμετέρας ἐκλογῆς.

»Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸν κανονισμὸν τῶν ἡμετέρων Γυμνασίων ἐν τῇ τετάρτῃ τάξει αὐτῶν διδάσκειται ἢ μαθηματικὴ καὶ φυσικὴ γεωγραφία, ἀπεσπασμένον τὸ κείμενον τῶν μαθημάτων τούτων ἐκ τῆς ἐπιτομῆς τῆς στοιχειώδους δι' ἀνώτερη ἐκπαιδευτικὰ κατστήματα (τὰ ἀντίστοιχα πρὸς τὰ πρῶτῳ ἡμῖν Γυμνάσια) Γεωγραφίας τοῦ ἐν Ἑλλάδι διδασκόμενου καθηγητοῦ Ε. Α. Δακίηλ καὶ τὸ προεπιλεγμένον ἐν ἀρχῇ τοῦ πρώτου τεύχους, ὅπως καὶ πρὸς Γερμανοὺς προτάσσεται, διότι πολλὰ τῶν ἐν αὐτῷ γνώσεων εἶνε ἐξηγητικαὶ ὕδων ἀπικνωμένων ἐν ταῖς γεωγραφικαῖς εἰσπαγωγαῖς ταῖς συνοδευούσαις τὴν ἱστορίαν, ἀλλ' οὐδὲν τὸ κωλύον νὰ συμμορφωθῶσιν οἱ διδάσκοντες πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου διακελευόμενα, μεταφέροντες δηλ. τὴν διδασκαλίαν τῆς Μαθηματικῆς καὶ Φυσικῆς Γεωγραφίας εἰς τὴν Δ'. τοῦ Γυμνασίου τάξιν. Ἐκτὸς δὲ τῆς στενῆς σχέσεως ἐκτετακτῶν τῶν μαθημάτων τούτων πρὸς τὴν πολιτικὴν Γεωγραφίαν τὴν συνδεομένην μετὰ τῆς ἱστορίας, ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι ἔτι λόγοι οἱ ἀναγκάσκοντες ἡμᾶς νὰ προτάξωμεν τῆς ἱστορίας τὴν Μαθηματικὴν καὶ Φυσικὴν Γεωγραφίαν, οὗς συντομίαις χάριν παραλείπομεν. Ὅμως ὅπως ποτ' ἂν ᾗ, ἔχουσι νῦν καὶ οὕτως οἱ διδασκόμενοι ἄριστον κείμενον καὶ τῶν δύο τούτων μαθημάτων ἀνευ ἄλλης δαπάνης, περιέχον ὅσα εἶνε ἀπαραίτητα πρὸς τὴν ἐν τοῖς Γυμνασίοις διδασκαλίαν ἐκατέρου αὐτῶν.

»Πολὴ λυπηρὸν εἶνε βεβαίως ὅτι δὲν ἐξετιμήθη ἔτι καὶ πρῶτῳ ἡμῖν ἢ ἀξίαν τῆς πολιτικῆς Γεωγραφίας, οὐδὲ κατενόηθη ἢ προκύπτουσα ἐξ αὐτῆς ὠφέλεια. Διὰ τοῦτο, ἐνῶ πρὸς τοῖς σοφοῖς ἔθνεσιν ἔδρα αὐτῆς ὑπάρχει καὶ εἰς τὰ Πανεπιστήμια, πρῶτῳ ἡμῖν ἢ διδασκαλίαν αὐτῆς κατηργήθη καὶ εἰς τὰ Γυμνάσια. Καὶ ὅμως, ἐπειδὴ τὸ μάλλον ἐλαττωθὲν ἡμᾶς εἶνε νὰ συντελωμεν τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὴν πρόδοον τῆς ἡμετέρας Πατρίδος, μὴ ἀπαχρῶνόμενοι ἐκ τούτου δημοσιεύομεν προσεχῶς καὶ τὴν προαγγελθεῖσαν πέρσοι τρίτην περίοδον τῆς Γεωγραφίας τὴν πρὸς χρῆσιν τῶν Γυμνασίων, διότι ἐκ τῆς δημοσιεύσεως πεποίθημεν ὅτι θὰ ἴδωσιν εἰς ποῖαν ἀπάτην περιέπεσον καὶ οἱ μὴ περιλαθόντες τὸ μάθημα τῆς Πολιτικῆς Γεωγραφίας ἐν τῷ κανονισμῷ τῶν ἡμετέρων Γυμνασίων καὶ οἱ κατανοοῦντες ἔτι τὴν ἀξίαν αὐτοῦ.

»Ἐπειδὴ δὲ ἡ διδασκαλία τῆς τε Γεωγραφίας καὶ ἱστορίας κατὰ τὰς διαφόρους διαστάσεις αὐτῶν δὲν δύναται νὰ γείνη καρποφόρος ἄνευ γεωγραφικῶν πινάκων, καθὼς οὐδ' ἡ μουσικὴ ἄνευ διαγραμμάτων, ἔχω τῶν διαφόρων διαστάσεων ἐτοιμοὺς ἤδη πρὸς τύπωσιν γεωγραφικοὺς πίνακας ἐκτὸς τῶν δημοσιευθέντων, ἢ δὲ δημοσιεύσεις αὐτῶν δὲν θὰ βραδύνη.

»Μετὰ τὴν ἀνωτέρω ἀναγκαίαν παρέκβασιν ὀφείλομεν λόγον τοῖς ἐντενυχομένοις καὶ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἑλλ. ἱστορίαν, ἣτις λείπει πρὸς τῷ Κ. Πυτσίῳ ἢ μὲν Ἀρχαία μετὰ τινῶν προσθηκῶν ἐξήχθη διὰ τὸ ὁμοιόμορφον τῆς μεθόδου ἐκ τοῦ πρώτου τόμου τῆς ἐκτενεστερῆς Γενικῆς ἱστορίας τοῦ ἰδίου συγγραφέως, ἢ δὲ Μέτην καὶ Νεωτέρω, ἐπειδὴ ἦτον ἀνάγκη νὰ ἔχωσι πλείονα ἔκτασιν, δι' οὗς ἀνωτέρω εἰπομεν λόγους, συνηρομολογήθη κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον ἐκ τῶν ἐκτενεστερῶν ἱστοριῶν τοῦ Σχλοστέρου, Βεκκέρου καὶ τοῦ εὐφοῦς καὶ φιλοπόνου Καθηγητοῦ τοῦ ἡμετέρου πανεπιστημίου Κ. Κωνσταντίνου Παπαζήργου πούλου καὶ οὕτω κατέστη ὅλον συνεχὲς καὶ πλήρες, ὅσον τὸ ἐφ' ἡμῖν, περιέχον τὰς τύχας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Ὅθεν ἔχουσι καὶ οἱ πρῶτῳ ἡμῖν διδασκόμενοι τὴν ὅλην εἰκόνα τῆς ἡμετέρας πατρίδος, ἐπὶ τῆς ὁποίας βλέπουσι τί ἦσαν οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι, ἐκ τίνων ὠφελήθησαν, ἢ τάνάπαλιν ἐδλάφθησαν, καὶ τί οὗτοι ποιοῦντες νῦν, καὶ τί μετὰ ταῦτα, ἀνδρούμενοι, δύναται τὴν ἄλλοτε μὲν κλεινὴν, νῦν δὲ ταπεινὴν καὶ τὰ κρείττω ἐπιζητοῦσαν πατρίδα ἡμῶν νὰ βοηθήσωσι καὶ προαγάγωσιν.»

Τοιοῦτο τὸ πόνημα τοῦ Κ. Βακαλοπούλου, τὸ ὅποιον οὐ μόνον πρὸς τὰ Γυμνάσια νομίζομεν χρῆσιμον, ἀλλὰ καὶ πρὸς πάντας, θέλοντας νὰ λάβῃ γνώσιν τῆς γεωγραφίας καὶ τῆς ἱστορίας. Τῆς ἡμετέρας ἰδίας ἱστορίας, καὶ μάλιστα τῆς μέτης καὶ νεωτέρας, εὐάριθμοι ἐξ ὑμῶν ἔχουσιν ἀμυδρὰν ἰδέαν διὰ τοῦτο συνιστῶμεν τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἀναγγελλομένου συγγράμματος, καὶ μάλιστα τοῦ Δ' τόμου.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

βιβλιογραφῶν καὶ βιβλιοπωλῶν.

Ἀμερικανὸς τις δικιμένων ἐν Λειψίᾳ περιγράφει οὕτω τὴν λίαν περίεργον καὶ ἀξίαν λόγου ἐμπορίαν τῶν ἐν Γερμανίᾳ ἐκδιδόμενων βιβλίων.

«Εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ πόλις ἐξ ἣς γράφω τὴν παρούσαν ἐπιστολήν (πρὸς τὸν συντάκτην τῆς ἐν Βοστώνῃ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν Ἐφημερίδος Transcript) εἶναι ἡ ἐξόχως παραγωγικὴ εἰς βιβλία, ἀλλ' οἱ λαοὶ τῆς Γερμανίας δὲν εἶναι μεγάλοι κατα-

ναλωταὶ βιβλίων. Διότι ἐκδίδονται μὲν κατ' ἔτος ἐν Γερμανίᾳ περὶ τὰ δεκακισχίλια χωριστὰ συγγράμματα, ἀλλ' αἱ ἐκδόσεις αὐτῶν εἶναι σχεδὸν ὅλαι μικραὶ καὶ ἐξ αὐτῶν ὀλίγοι ἐπιζῶσιν εἰς τὴν πρώτην τύπωσιν. Εἰς τὴν Ἀμερικὴν σπανιώτατον εἶναι ἀπ' ἐναντίας ἐκδότης τις νὰ ἐκτυπώσῃ ἐλάσσονα ἀντίτυπα τῶν δεκά χιλιάδων οἰουδήποτε συγγράμματος, ἢ τοῦλάχιστον ποτὲ ἢ πρώτη ἐκδοσις δὲν τυπύται εἰς ὀλιγώτερον τῶν τεσσάρων χιλιάδων ἀντίτυπων. Ἐν Γερμανίᾳ ὅμως αἱ ἐκδόσεις τῶν βιβλίων γίνονται συνήθως ἐκ τριακοσίων, τετρακοσίων ἢ τὸ πολὺ πεντακοσίων ἀντίτυπων. Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τούτου ἐξαίρουνται βεβαίως τὰ μυθιστορήματα, ἅτινα καὶ ἐνταῦθα εὐρίσκουσιν ἀγοραστὰς πολυκρίθμους, πρὸ πάντων κτήτορας βιβλιοθηκῶν δημοσίων καὶ ἀναγνωστηρίων, ἅτινα ὑπάρχουσι καὶ εἰς τὴν ἐλπίστην γερμανικὴν κώμην καὶ διανέμουσι τὰ τοιαῦτα βιβλία ἐπὶ μικροτάτῃ ἐβδομοδικαίᾳ πληρωμῇ. Συγγράμματα ὅμως μὴ ὑπαγόμενα εἰς τὸν κύκλον τῶν μυθιστοριῶν ἀπευθίνονται εἰς βραχὺν ἀριθμὸν ἀγοραστῶν. Ἐκαστος λόγιος γερμανὸς ἀγοράζει μόνον τὰ ἀπολύτως ἀναγκαιότατα εἰς τὰς σπουδὰς αὐτοῦ βιβλία, ἀλλὰ περιορίζεται εἰς τὸν ἴδιον κλάδον· ὥστε, ἐνῶ ἐκδίδονται ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ Γερμανῶν συγγραφέων βιβλία πραγματευόμενα περὶ φιλοσοφίας, περὶ θεολογίας, περὶ φιλολογίας καὶ περὶ τῶν ἐπιστημῶν, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀναγνωστῶν οἵτινες ἐνδιέφερονται εἰς ἕκαστον τούτων εἶναι μικρός. Ἡμεῖς ἐν Ἀμερικῇ ἔχομεν πολυκρίθμωτατα συγγράμματα, ἅτινα δὲν ὑπάγονται οὔτε εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν δημοσίων βιβλίων, οὔτε εἶναι κυρίως ἐπιστημονικά, ἀλλὰ δημοσιεύονται ὑπὲρ τῆς τάξεως τῶν ἐλευθερίως ἀνατρεφόμενων πολιτῶν, οἵτινες ἐπιθυμοῦσι νὰ γινώσκωσι καὶ τι περὶ ἀντικειμένων ἐκτὸς τοῦ κλάδου εἰς ὃν ἐμφοροῦσιν, ἀλλὰ δὲν ἔχουσι κίρον νὰ σπουδάζωσι κατὰ βᾶθος ἕκαστον εἶδος γνώσεως. Ἐν Γερμανίᾳ ὅμως ἡ τάξις τῶν τοιούτων γενικῶν ἀναγνωστῶν εἶναι εὐάριθμος, καὶ οὕτως, ἐνῶ οὐδεμία ἄλλη χώρα παράγει πλείονα βιβλία ἀκριβῶς ἰδιάζοντος ἢ τεχνικοῦ χαρακτῆρος, ἢ Ἀγγλίας καὶ ἢ Ἀμερικῆς παράγουσι πολυπληθέστερα γενικώτερου ἢ εὐρυτέρου χαρακτῆρος, ἅτινα εἰσέρχονται εἰς τὰς βιβλιοθηκὰς πάντων τῶν καλῶς ἀνατρεφόμενων πολιτῶν. Πρῶτῳ ἡμῖν εἰς τρεῖς ἢ τεσσαρὰς πόλεις τῆς Ὀμοσπονδίας ἐκδίδονται συγγράμματα εἰς μέγαν ἀριθμὸν, καὶ ὅκτω ἢ δεκά καταστήματα διμερίζονται νὰ εἴπω οὕτω τὸ μονοπωλίον αὐτῶν. Ὅταν ἀνοίγωμεν βιβλίον τι ἠξέρομεν ὅτι εἰς τὸν τίτλον αὐτοῦ θὰ ἴδωμεν τὸ ὄνομα τῆς Βοστώνης, τῆς νέας Ἰόρκης ἢ τῆς Φιλαδέλφειας, καὶ σπανίως τῆς πόλεως Σικάγου, τοῦ Ἁγ. Λουδοβίκοῦ ἢ τῆς Κιννινατίας. Εἰς τὴν Γερμανίαν συμβαίνει

τὸ ἀνάγκη. Ἀληθές ὅτι μέγας ἀριθμὸς βιβλίων ἐκδίδεται ἐν Λειψίᾳ, ἀλλ' ἴσος ἀριθμὸς δημοσιεύεται ἐν Βερολίῳ, καὶ ἐν τούτοις, ἐκ τῶν δέκα χιλιάδων βιβλίων τῶν κατ' ἔτος ἐκδιδόμενων εἰς τὴν Γερμανίαν, μόλις τὸ τρίτον αὐτῶν ἐκδίδεται ἐν ταῖς δύο ταύταις πόλεσιν ὁ λοιπὸς ἀριθμὸς τῶν συγγραμμάτων ἐκδίδονται ἀλλοῦ τῆς Γερμανίας, οὐχὶ μόνον εἰς πόλεις σημαντικὰς διὰ τὸ ἐμπόριον αὐτῶν ὡς ἡ Κολωνία, ἡ Βιέννα ἢ ἡ Φραγκφούρτη, ἀλλ' εἰς μικρὰς πόλεις ἢ καὶ πολιίσματα, τῶν ὁποίων οὐδὲ τὰ ὀνόματα γινώσκουμεν ἐν Ἀμερικῇ διότι τίς δύναται νὰ ὑποθέσῃ ὅτι θέλει εὑρεῖ εἰς τὸν τίτλον τῶν γερμανικῶν βιβλίων τοιαῦτα ὀνόματα ὡς Ἀράμ, Πάτερ-βορν, Μούνστερ, Φρεϊβουργ κτλ. Παρ' ἡμῖν τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτως, ἀλλ' ἐν Γερμανίᾳ πολυάριθμα συγγράμματα συγγραφέων περιωνύμων ἐκδίδονται ἐν Βόννῃ, Ἄλλῃ, Ἐϊδελβέργῃ, Τυβίγγῃ καὶ ἄλλαις πόλεσιν ἐν αἷς ὑπάρχουσι Πανεπιστήμια. Τῶ ὄντι δὲ τινὰ καταστήματα τῶν περιφημοτάτων καθ' ὅλον τὸν κόσμον ἐκδοτῶν εὐρίσκονται εἰς μικρὰς πόλεις, ὡς ἐν παραδείγματι, τοῦ Μάγερ εἰς τὴν Ἐλβουργώσεν, καὶ τὸ τοῦ Ἰουστίνου Πέρθου εἰς τὴν Γόθαν. Ἐκ τῶν ἐκδοτῶν τούτων τινὲς εἶναι τοσοῦτον ἄμοιροι ἐπιδείξεως καὶ ἀπλοῖ, ὥστε ὁ περιηγούμενος τὰς πόλεις ταύτας ἐνδέχεται νὰ μὴ ἀκούσῃ καὶ ἐὰν ὑπάρχωσιν.

Ἐννοεῖται ὅτι ὅταν σύγγραμμά τι ἐκδίδεται πρέπει νὰ εἰδοποιῆται διὰ τῶν ὀργάνων τῆς δημοσιότητος, ὡς τοῦτο γινώσκουμεν πῶς γίνεται εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας; ἀλλ' ἐνταῦθα τὸ πρᾶγμα ἔχει ἄλλως. Διότι ὀλίγοι τῶν Γερμανῶν ἐκδοτῶν εἰδοποιεῖσι τὰ βιβλία τῶν διὰ τῶν ἐφημερίδων, πάντες δὲ σχεδὸν ἐκδίδουσι λεπτομερεστάτους καταλόγους τῶν ἐκδιδόμενων περὶ αὐτῶν συγγραμμάτων, καὶ διανέμουσιν αὐτοὺς δωρεάν. Παρ' ἡμῖν, ἐκτὸς τῶν συνήθων ἀγγελιῶν, ἔχομεν καὶ τὰς βιβλιογραφικὰς σημειώσεις, ἀλλ' αὐταὶ γίνονται συχνάκις ἐν μεγάλῃ βίᾳ καὶ ἐπιπολαιῶς, ἐνῶ ἐν Γερμανίᾳ γράφοντα, μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ εὐσυνειδησίας. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐν Ἀμερικῇ μέγας χώρος τῶν μεγάλων ἐφημερίδων καταλαμβάνεται ὑπὸ ἀγγελιῶν, ἐπιθεωρήσεων βιβλιογραφικῶν καὶ θεατρικῶν ἐπικρίσεων ὅς Γερμανοὶ ὅμως, οἵτινες ὀλίγον ἐνδιαφέρονται εἰς τὰ πολιτικὰ πρᾶγματα, τὰς στήλας τῶν ἐφημερίδων, αἵτινες ἐν Ἀμερικῇ πληροῦνται διὰ λεπτοτάτων στοιχείων, ἀφιερῶσιν εἰς ἄλλα θέματα, καὶ μὴ ὄντες γενικῶς πολὺ φίλοι τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἐφημερίδων ἐκδίδουσιν αὐτὰς κατὰ διαφόρους κλάδους, ὥστε ἕκαστος ἐπιστήμων λαμβάνει ἐφημερίδα ἣτις ἀνάγεται κατὰ τὸ μάλλον ἢ ἥττον εἰς τὸν κλάδον ἐν ἐπαγγέλλεται, καὶ ἕκαστος καθηγητῆς ἢ σπουδαστῆς γίνεται συνδρομητῆς εἰς μίαν ἢ δύο

φιλολογικὰς ἐφημερίδας. Οὕτω πᾶν δημοσιούμενον σύγγραμμά τι ἀναγγέλλεται ἀκριβῶς καὶ καταλλήλως, καὶ ἡ πώλησις αὐτοῦ δὲν ἐδύνατο νὰ ἐπαυξήθῃ καὶ ἐὰν ἔτι εἰσῆγγοτο ὁ πομπώδης τρόπος τοῦ ἀγγέλλειν ὅς ἐπικρατεῖ ἐν Ἀμερικῇ. Οἱ Γερμανοὶ ἐκδοτὰι ἀρέσκονται εἰς τοσαύτην ἐπιτυχίαν, ὅσα ἐν Ἀμερικῇ ἤθελε θεωρηθῆναι μικρὰ καὶ ἀσήμαντος, καὶ ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν ὄνειρεύονται τὸ νὰ δημοσιεύωσι τέσσαρας ἢ πέντε μικρὰς ἐκδόσεις καὶ τοῦ δημοδαστέρου πονήματος. Νομίζω ὅτι τοῦ Φρεϊτάγου τὸ ἀξιολογώτατον μυθιστόρημα «Soll and Hoben» ἔφθασε μέχρι τῆς δεκάτης ἐκδόσεως; ἀλλ' ἡ ἐπιτυχία αὕτη εἶναι μοναδική εἰς τὴν Γερμανικὴν φιλολογίαν, καὶ αἰτιολογεῖται ὑπὸ μόνῃς τῆς ἀξιολογότητος τοῦ συγγράμματος.

Ἀριθμοῦνται περὶ τὰς τρισχιλίας ἀποθήκας βιβλίων ἐν Γερμανίᾳ, περιλαμβανομένων τῶν ἀποθηκῶν τῶν ἐκδοτῶν καὶ τῶν γενικῶν βιβλιοπωλείων. Ἐκαστον τῶν καταστημάτων τούτων ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ πράκτορος διαμένοντος ἐν Λειψίᾳ. Ἄλλοτε εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Πάσχια πανήγυριν ἐπεσπεύοντο οἱ τε ἐκδοτὰι καὶ οἱ βιβλιοπῶλαι, ἀλλ' ὑπῆρχε τότε μεγάλη ἔλλειψις συστήματος. Διότι πᾶς ὁ ἐκδίδων σύγγραμμά τι συνειθίζε νὰ λαμβάνῃ μετ' ἑαυτοῦ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἐκδόσεως μεταβαίνων εἰς τὴν ἐν Λειψίᾳ πανήγυριν, καὶ νὰ διαμοιράζῃ τὰ ἀντίτυπα πρὸς πώλησιν ἐπὶ προμηθείᾳ εἰς τοὺς κυριωτέρους μεταπωλητὰς. Ἐλάμβανον τὰ βιβλία καὶ, ἀφροῦ ἐπώλουν ὅσον ἠδύνατο πλεονέκτημα, μετὰ ἕνα ἐνικυτὸν ἀπέδιδον τὰ ἐπίλοιπα εἰς τοὺς ἰδιοκτῆτας ἐκδοτὰς. Ταῦτα ὕστερον ἐπωλοῦντο κατὰ μικρὰ ποσὰ καὶ βραδείως; ἀλλὰ τὰ κατὰ πρῶτον πωλούμενα μετ' εὐκολίας ἦσαν συνήθως τὰ τῆς πρώτης ἐκδόσεως ἐντὸς τοῦ πρώτου ἔτους ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς τινος. Ὁ τρόπος οὗτος ἦτο λίαν ἐπιμολογὸς καὶ ἀνώμαλος, καὶ ἕκαστος ἐκδοτῆς ὑπερρεῖστο νὰ δαπανᾷ πολλὰς ἐβδομάδας κατ' ἔτος ἐν Λειψίᾳ πρὸς εὑρεσιν καταλλήλου μεταπωλητοῦ. Ἀλλ' ἤδη ὁ τρόπος οὗτος μετεβλήθη ἐντελῶς, καὶ σύστημά τι ὁμαλὸν καὶ ὁμοιόμορφον ἐγένετο δεκτὸν. Ἦδη ἕκαστος ἐκδοτῆς ἔχει ἴδιον πράκτορα ἐν Λειψίᾳ, εἰ καὶ τινες τῶν πρακτόρων τούτων ἀντιπροσωπεύουσι καὶ ἄλλα καταστήματα. Οἱ πράκτορες δὲ οὗτοι ἔχουσι ἰδίαν ἀποθήκην, οὐχὶ βέβαια πολυτελεῖς, περιφανεῖς καὶ εἰς μεγάλας ὁδοὺς τῆς πόλεως κειμένας, ἀλλὰ ταπεινὰ δωμάτια εἰς ταπεινὰς καὶ στενάς ὁδοὺς. Εἰς τούτους λοιπὸν οἱ ἐκδοτὰι πέμπουσιν ἤδη μέγαν ἀριθμὸν ἀντιτύπων ἕκαστου δημοσιούμενου συγγράμματος, καὶ πᾶσαι ἐπομένως αἱ παραγγελλίαι τῶν βιβλιοπωλῶν τῶν ἄλλων πόλεων ἀπευθύνονται πρὸς τοὺς ἐν Λειψίᾳ πράκτορας. Ὑποθετόν ὅτι κληρικὸς, τις ἐνδημῶν εἰς κώμην, ἐπιθυμεῖ ν' ἀποκτήσῃ

βιβλίον, ὃ ἀπήνησεν ἀναγγελλόμενον εἰς Γόθαν' πορεύεται εἰς τὸν βιβλιοπῶλῆν τοῦ χωρίου καὶ τὸ παραγγέλλει. Ὁ βιβλιοπῶλης οὗτος δὲν ἔχει εἰς τὸ ἐργαστήριόν του εἰμὴ ὀλίγα βιβλία χρήσιμα διὰ μικρὰ σχολὰ, ἀλλὰ βλέπει εἰς τὸν παρ' αὐτῷ ἐντυπον κατάλογον τῶν βιβλιοπωλῶν, καὶ εὐθὺς μανθάνει ὅτι ὁ δεῖνα ἐκδοτῆς τῆς πόλεως Γόθας ἔχει τὸν δεῖνα ἀνταποκριτὴν, γράφει εἰς ἐπίσης ἐντυπον δικτακτικὸν τὸν τίτλον τοῦ ζητουμένου βιβλίου, τὸ ὄνομα τοῦ ἐκδοτοῦ, τὸν ἐνικυτὸν τῆς ἐκδόσεως, καὶ τὴν τιμὴν, καὶ στέλλει τὸν χάρτην ἀσφράγιστον διὰ τοῦ ταχυδρομείου. Τὸ βιβλίον ἀποστέλλεται ἐν τῇ ἐπιστροφῇ τοῦ ταχυδρομείου πρὸς τὸν παραγγελιοδόχον. Ὅλα δὲ αἱ ἐντυποὶ δικτακαὶ στέλλονται εἰς δημοσίον τι ἐν Λειψίᾳ κτίριον καλούμενον Συλλλητήριον τῶν βιβλιοπωλῶν. Ἡμέρας τινὰς στέλλονται αὐτόθι ἐκ τοῦ ταχυδρομείου περὶ τὰς 60,000 χωριστῶν διαταγῶν, καὶ ὑπάρχουσι πράκτορες οἵτινες καθεκάστην στέλλουσι διὰ τοῦ ταχυδρομείου βιβλία, τῶν ὁποίων τὸ βᾶρος ὑπερτερεῖ τὰς 80 λίβρας. Οὕτω διὰ τοῦ ἀξιολόγου τούτου συστήματος ἡ πώλησις τῶν βιβλίων ἀποβαίνει καὶ ταχεῖα καὶ εὐκόλος, οὕσης καὶ τῆς θέσεως τῆς Λειψίας προσφυστάτης διὰ τὸ ἐμπόριον τοῦτο ὑπὲρ μεγίστου μέρους τῆς Γερμανίας.

Μένει ἤδη τὸ οὐσιώδες μέρος τοῦ ἐμπορίου τούτου ὅπου γίνεται κατὰ τὴν ἐκρινὴν πανήγυριν, καὶ τοῦτο εἶναι ἡ πληρωμὴ καὶ ἐξόφλησις τῶν λογαριασμῶν. Ὑπολογίζεται κατὰ μέσον ὄρον ὅτι ἡ ἐνικυσία πληρωμῆ τῶν χρημάτων συμποσοῦται περὶ τὰ δύο ἑκατομμύρια ἀμερικανικῶν ταλήρων, καὶ εἰς τὸ μέγα τοῦτο ποσὸν προσθετόν ἔτι ἐν ἑκατομμύριον ἀξίας μεταπωλουμένων βιβλίων ἐπὶ λίαν μετρίῳ τιμήματι. Παρ' ἡμῖν ὁ κλάδος οὗτος τοῦ ἐμπορίου εἶναι σχεδὸν ἀσήμαντος, διότι τὰ νεοφανῆ βιβλία ἀπομακρύνουσι τόσον ταχέως τὰ παλαιότερα, ὥστε μόνον τὸ τίμημα τῶν νέων βιβλίων ὑπ' ὅψιν λαμβάνεται, ἀποδομένου εἰς τὰ παλαιὰ ἀσημάντου ἀντιτίμου. Ἀλλ' εἰς τὴν Γερμανίαν τὰ βιβλία ἔχουσι πάντοτε καλὴν τιμὴν, καὶ εἰς ὅλας τὰς Γερμανικὰς πόλεις πλῆθος ὑπάρχει βιβλιοπωλείων ἐνθα πωλοῦνται μόνον παλαιὰ ἢ σπάνια βιβλία. Ὑπάρχει ἐν Λειψίᾳ ἐν τοιοῦτο βιβλιοπωλεῖον περιέχον ὑπὲρ τὰς τριακοσίας χιλιάδας συγγραμμάτων. Ὅτε ἀποθνήσκει διάσημος καθηγητῆς, ἢ βιβλιοθήκη του πωλεῖται, καὶ τὸ συλλεγόμενον χρηματικὸν ποσόν, εἰ καὶ πολλάκις ἀσύμμετρον πρὸς τὴν πρώτην ἀξίαν, ἀναθεῖται συχνάκις εἰς ἀξιόλογον κεφάλαιον. Ἡ βιβλιοθήκη π. χ. τοῦ καθηγητοῦ Ρίττερ ἐπωλήθη εἰς δημοπρασίαν ἀντὶ 15,000 ταλήρων, εἰ καὶ ὁ περιώνυμος κτήτωρ αὐτῆς ἐδαπάνησε περὶ τὰς 60,000. Ἐν τούτοις, ἕκαστον σύγγραμμά τι ἀξίον λόγου εὐρί-

σκει πάντοτε καλὴν τιμὴν, καὶ ἐκ τούτου προέρχεται ἡ ἀξιολογότης τῶν πωλητῶν τῶν παλαιῶν βιβλίων, πρὸς οὓς προθύμως ἀπευθύνονται καθηγηταὶ καὶ σπουδασταί, πρὸς ἀπόκτησιν καλῶν καὶ ἐθνῶν συγγραμμάτων. X. A. II.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

Η ΣΤΟΡΓΗ (α).

Χαρὰς τραγοῦδι
Μὴ μοῦ ζητᾷς,
Καὶ, γὰρ λουλοῦδι
Μὲ μαῦρα φύλλα,
Ἀπ' τῆς μαυρίλλια
Τῆς συμφορᾶς.

Εἰς κοπελοῦδι,
Λάμψι Θεοῦ,
Ἦλθ' ἀγγελοῦδι
Καὶ μοῦ τὸ πῆρε...
Προικτὸ τὸ πῆρε
Τοῦ Ὀδραοῦ.

Εἰς ὄρη τρέχω
Πρῶτ' πρῶτ',
Κ' ὄλος προσέχω
Μήπως προβάλη
Εἰς θεῖα κάλλη
Μὲ τὴν αὐγή.

Τρέχω εἰς δάση,
Ἔρμα. βουδᾶ,
Μήπως περᾶση
Λεπτὸ ἀέρι
Καὶ μοῦ τὴν φέρη
Στὴν ἀγκαλιά.

Τ' ἄστρα κντᾶζω
Καὶ τὴν ζητῶ,
Κ' ὄλο ξεχάζω
Εἰς τὸ φεγγάρι
Μὴ λάβω χάρι
Καὶ τὴν ἰδῶ.

Μόρος γυρίζω
Εἰς τὴν ἐρμιά,
Κ' ἄρθη μαδίζω
Μήπως κρυμμένη
Στὰ φύλλα μέρη
Ἡ κορασιά.

(α) Μουσουργός τις εἴχεται παρὰ τοῦ συνθέτου τοῦ παρόντος ποιηματιοῦ ἡμᾶς τι χαρακτηριστὸν ὄπως μουσουργήσῃ; ἐκείνος δὲ εἰς ἀπάντησιν αὐτοσχεδίασε τὰ παρὼν ἄσματα.

Εἰς τ' ἀκρογιάλι
Γλ' αὐτὴν ῥωτῶ
Καὶ ὅταν ψάλλῃ
Γλυκὸ πουλάκι
Στὸ τραγουδάκι
Αὐτὴν ζητῶ...

Κλ' ἐνῶ προσμένω
Νὰ τὴν ἰδῶ...
Ἐν ἀνθισμένῳ
Κλιδάκι στέλται,
Σὰν γ' ἀπολογεῖται
Δὲρ εἶρ' ἐδῶ...

6. Ἰουλίου 1866.

Π. Σ.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 45, 1866.

Τὴν 4 τοῦ μεσοῦντος ἀνηγγεῖλαμεν ὅτι ἐν Κρήτῃ εἶχον ἀρχῆσαι νὰ γίνωνται αἱ συμπλοκαὶ μεταξὺ χριστιανῶν καὶ θωμανῶν. Ἐκτοτε πολλαὶ καὶ ἀλλεπάλληλαι εἰδήσεις ἠκούσθησαν περὶ νίκης καὶ ἤττας ἐκατέρων τῶν μερῶν. Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκδιδόμενος «*Ἀνατολικὸς Ταχυδρόμος*,» οὗ τινος ἡ μαρτυρία εἶναι ἀδιαφιλονεικητός, λέγει ὅτι δύο τάγματα αἰγυπτιακὰ εἰς Ἀποκόρωνα, καὶ ἐν ἑτερον σῶμα αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων εἰς Σέλινον «*εὐρέθησαν εἰς θέσιν λίαν δυσάρεστον, ἐξ ἧς ἀππλάγησαν ὑπὸ ἔρους, οἵτινες ὀλίγην περιποιοῦσι δόξαν τῷ ἀρχηγῷ αὐτῶν.*» Ἡ αὐτὴ ἐφημερὶς προστίθῃσιν ὅτι καὶ οἱ χριστιανοὶ ἠττήθησαν ἑπειδὴ ὅμως διεδόθη ὅτι ἐφρονεῦθησαν ἐξ αὐτῶν 650, διατάζει περὶ τούτου καὶ αὐτὴ.

Εἰδήσεις τῆς 42 Σεπτεμβρίου ἐκ Κρήτης βεβαιοῦσιν ὅτι ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν διήρκει σφοδρὰ μάχη μεταξὺ 3 χιλ. χριστιανῶν καὶ 15 χιλιάδ. θωμανῶν εἰς τὰ χωρία Κεράμικ' ἡ ἐκδοκίς ὅμως ἦτο ἀγνωστός ὅτε ἀνεχώρησε τὸ ἀτυόπλοιο.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα κατέφυγον ὑπὲρ τὰς πέντε χιλιάδας ἀσθενῶν καὶ ἐνδῶν Κρητικῶν οἰκογενειῶν, τὰς ὁποίας περιθάλπουσιν ἀδελφικῶς οἱ Ἕλληες. Ἀλλ' οἱ πόροι ἡμῶν εἶναι μέτροι, καὶ ὅλ' καταστήσῃ μετριώτεροι ἐν ὄρχ χειμῶνος, ἐὰν μάλιστα αὐξήσῃ ὁ ἀριθμὸς τῶν προσφύγων. Ἐπικαλούμεθα λοιπὸν θερμῶς τὴν συνδρομὴν τῶν ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ὁμογενῶν. Ἡμεῖς καὶ πάσχουμεν, καὶ δημοσίους καὶ δημοτικὸς φόρους ἀποτίομεν καὶ εἰς βοήθειαν τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν συντρέχομεν. Ἐκ τῶν τριῶν τούτων ἐν μόνον ἀξιοῦμεν παρὰ τῶν ἡμετέρων ὁμογενῶν, τὸ τελευταῖον.

Ὁ βασιλεὺς ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας. Ἀμέσως δὲ διεδόθη ἡ φήμη ὅτι γίνεται τροποποίησις ἢ συμπλήρωσις τοῦ ὑπουργείου.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΓΑΜΟΙ ΕΠΙΣΗΜΩΝ ἈΝΑΡΩΝ. Ὁ Σκαετοπῆρος ἐνυμφεῦθη εἰς τὸ 48 ἔτος τῆς ἡλικίας, ὁ Βὲν - Ἰώνσων εἰς τὸ 21, ὁ Φραγκλίνος εἰς τὸ 24, ὁ Μοζάρτος τὸ 25, ὁ Δάντης, ὁ Κάλπερ, ὁ Φούλλερ, ὁ Βούρκ, εἰς ὁ Ουάλτερ Σκῶττ εἰς τὸ 27, ὁ Τύχω - Βραχέ, ὁ Βύρων, ὁ Ουάσιγκτων, ὁ Βονκάρτης εἰς τὸ 27 ὁ Πᾶν καὶ ὁ Στέρν εἰς τὸ 28, ὁ Λιναῖος καὶ ὁ Νέλσων εἰς τὸ 29, ὁ ποιητὴς Βούρνς εἰς τὸ 30, ὁ ποιητὴς Σῶσερ, ὁ Ουάργις καὶ ὁ Ροβέρτος Πήλ εἰς τὸ 32, ὁ Ουόρσθωρθ καὶ ὁ Δάβυς εἰς τὸ 33, ὁ Ἀριστοτέλης εἰς τὸ 36, ὁ Σίρ Ουίλλιαμ Ζῶνς καὶ ὁ Ουέλλιγκτων εἰς τὸ 37, ὁ Λούθηρος εἰς τὸ 42, ὁ Ἄδδισον εἰς τὸ 44 ὡς καὶ ὁ Μολιέρος, ὁ Σουφρτ εἰς τὸ 49, ὁ Βυρφῶν εἰς τὸ 55 καὶ ὁ Γέρον Πάρ εἰς τὸ 120, διὰ τελευταίαν φορὰν νυμφευθεῖς! Π.

ΚΡΗΤΙΚΑ. Κατὰ τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῆς Κρήτης, πᾶν ἔτι ἀφορᾷ εἰς τὴν ἑραίαν μὲν ἀλλὰ πολυκατῆ ταύτην νῆσον ἔχει πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον. Ἐνθυμίζομεν λοιπὸν πρὸς τοὺς Ἕλληνας τὰ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Κ. Σπ. Ζωμπιλοῦ δημοσιευθέντα ἐν τῇ Πανδῶρᾳ, τῷ 1860, ἱστορικὰ περὶ Κρήτης σκηνογραφήματα. Τὰ σκηνογραφήματα ταῦτα, ἀποσπάσματα ἀνεκδότου συγγραφή, ἐπιγραφόμενης «*τὰ πάθη τῆς Κρήτης ἐπὶ τῶν Ἐνεστων*,» ἐξεδόθησαν τὴν αὐτὴν χρόνον καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ τόμῳ. Ἐχουσι δὲ τοσοῦτον ἐπαγωγὴν τὴν ὑπόθεσιν καὶ τοσοῦτον χαριέντως παριστανομένην τὴν διήγησιν, ὥστε ὁ ἀναγνώστης καὶ διδάσκαται καὶ τέρπεται ἐν ταῦτῳ.

Λύσις τοῦ ἐν τῷ 595 γυλλὰδ. αἰρίγματος
καὶ τοῦ γρίφου.

Ἐόν. — Νύξ.

Ψυχὴ περισπωμένη ὑπὸ δυστυχισμάτων
ὁ τάφος ἰατρεία.

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Δένδρον εἰμὶ μικρόσωμον, καὶ εἰς τὰς πεδιάδας
Τοῦ γέου κόσμου ὄργωνιῶν κατέχω μυριάδας.
Ἄρ ἡμῖν τῶν γύλλων μου κατοικίως χωρίσῃς,
Τότ' ἕνα φιλόλογον μας θαρόντα θ' ἀναστήσῃς.

Κ. Π. Γ.

ΓΡΗΦΟΣ.

